

Η ΠΕΙΡΟΣ

Πίνακας Περιεχομένων

1. Πολιτιστικός Τουρισμός.....	2
1.1. Πολιτιστικός Τουρισμός.....	2
1.2. Πολιτιστικό Προϊόν.....	4
1.3. Η συμβολή της Πολυφωνικής Μουσικής.....	5
1.4. Ο Πολιτιστικός Τουρισμός στην Ελληνική Περιοχή Παρέμβασης.....	6
2. Η Ελληνική Περιοχή Παρέμβασης.....	9
2.1. Ήπειρος.....	9
2.2. Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων.....	22
2.2.1. Δήμος Πωγωνίου.....	29
2.2.2. Δήμος Κόνιτσας.....	44
2.3. Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας.....	64
2.3.1. Δήμος Φιλιατών.....	73
3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	79
4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	81

1. Πολιτιστικός Τουρισμός

1.1. Πολιτιστικός Τουρισμός

Τα ήθη και έθιμα, οι δοξασίες, οι προλήψεις, οι θρύλοι και οι παραδόσεις ενός λαού συνθέτουν την αρμονική κοινωνική του ζωή. Επιπρόσθετα, αντικαθρεφτίζουν και απεικονίζουν την ιδιορρυθμία του φυσικού και συναισθηματικού του κόσμου και σε κάποιο βαθμό χαρακτηρίζουν και φανερώνουν το δείκτη της ευφυΐας του.

Τα έθιμα είναι η ομοιόμορφη τήρηση μιας συνήθειας που δεν επιβάλλεται από ρητές εντολές και διακρίνονται σε τοπικά, εθνικά και παγκόσμια. Επειδή ωστόσο τα έθιμα καθορίζονται ως ένα σημείο από τη λαϊκή παράδοση, που είναι στοιχείο ζωής και ακολουθεί τους νόμους της, που διαιωνιζόμενο μέσα στο παρελθόν, στο χθες, γίνεται σήμερα και γονιμοποιεί το αύριο και επί πλέον ότι παράδοση είναι η πιστοποίηση της ταυτότητας κάθε λαού.

Η σωστή αξιοποίηση και προβολή όλων των πολιτιστικών δεδομένων της κάθε περιοχής θα δημιουργήσει πολιτιστικό τουρισμό που θα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής με αφορμή την κυκλοφορία των ατόμων στα πολιτιστικά αξιοθέατα μακριά από τον τόπο κανονικής διαμονής, με την πρόθεση να συλλέξουν νέες πληροφορίες και εμπειρίες για να ικανοποιήσουν τις πολιτιστικές τους ανάγκες.

Αυτό το είδος τουρισμού χαρακτηρίζεται ως πολιτιστικό, όταν η συμμετοχή των επισκεπτών σε πολιτιστικές και εκπαιδευτικές εμπειρίες ή εμπειρίες που αναφέρονται στην πολιτιστική κληρονομιά αποτελούν ένα σημαντικό παράγοντα του ταξιδιού και του προορισμού του ταξιδιώτη.

Αυτή η μορφή του τουρισμού γίνεται όλο και πιο δημοφιλής με ολοένα και περισσότερους τουρίστες να ενδιαφέρονται για πολιτιστικούς προορισμούς, εκπαιδευτικές περιηγήσεις, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, και μουσεία, μνημεία, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, καθώς και

για τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις συμβάλουν στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού

Μάλιστα, σύμφωνα με μελέτη για τη σημασία του πολιτιστικού τουρισμού που ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1992 στην ειδική επιτροπή για τη χωροταξία και τον τουρισμό (GEATTE). Η Ευρώπη απορρόφησε το 1991 το 91% του παγκόσμιου τουρισμού έναντι 72% το 1975.

Πιο πρόσφατες μελέτες έδειξαν ότι τα κίνητρα των Γιαπωνέζων και των Κινέζων τουριστών είναι κυρίως πολιτιστικά. Παρατηρήθηκε επίσης ότι οι τουρίστες από την Ευρώπη αφιερώνουν το δεύτερο ετήσιο ταξίδι τους, πέρα από το βασικό ταξίδι των διακοπών, σε πολιτιστικούς σκοπούς.

Στα 500 εκατομμύρια επισκεπτών που δέχονται οι κοινοτικές χώρες ετησίως, το 20% ενδιαφέρονται για τις πολιτιστικές επισκέψεις και εκδηλώσεις. Η Ευρώπη που διαθέτει στα 25 κράτη μέλη της τα 300 από τα 812 σε 137 χώρες χαρακτηρισμένα από την UNESCO ως «μνημεία της ανθρωπότητας», έχει κορυφαίο συμφέρον να αναπτύξει τον πολιτιστικό τουρισμό ως σημαντικό μοχλό ανάπτυξης (GEATTE).

1.2. Πολιτιστικό Προϊόν

Ο πολιτισμός είναι στο κέντρο της πλούσιας Ευρωπαϊκής κληρονομιάς και ιστορίας και κατέχει σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ελκυστικότητας των τόπων και στην ενίσχυση της μοναδικότητας μιας συγκεκριμένης τοποθεσίας. Ο πολιτισμός και η δημιουργικότητα μπορούν να γίνουν σημαντικές κινητήριες δυνάμεις και παράγοντες της καινοτομίας, καθώς και σημαντικός πόρος για την επιχειρηματικότητα.

Ο πολιτισμός είναι βασική κινητήρια δύναμη για την αύξηση των τουριστικών εσόδων, με τον πολιτιστικό τουρισμό να εξελίσσεται σε έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τουριστικούς τομείς παγκοσμίως. Ο πολιτισμός κατέχει επίσης σημαντικό ρόλο στην προώθηση της κοινωνικής ένταξης.

Τα πολιτιστικά προϊόντα διαφοροποιούνται σημαντικά από τα υπόλοιπα προϊόντα, σε αντίθεση με τα βιομηχανικά προϊόντα, τα πολιτιστικά προϊόντα δεν καταναλώνονται ανά μονάδα σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή, αλλά κάθε μονάδα σχεδιάζεται για να χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα από αρκετούς καταναλωτές, με αποτέλεσμα να αποκτούν μεγαλύτερη αξία κατά τη χρήση τους.

Ενώ η προσέγγιση του πολιτισμού μπορεί να είναι αισθητική, ανθρωπολογική και εμπορική, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το σημαντικότερο θέμα που αφορά τον πολιτισμό δεν είναι η κληροδότηση του παρελθόντος αλλά οι εφευρετικές και δημιουργικές δυνατότητες του παρόντος. Είναι η δυνατότητα που παρέχεται στα μέλη της κοινωνίας να συμμετάσχουν στη δημιουργία νέων μορφών πολιτισμού στο παρόν και το μέλλον.

Με τον όρο «πολιτιστικός ή πολιτισμικός τουρισμός» εννοούμε τη μορφή τουρισμού όπου ο πολιτισμός αποτελεί τη βάση για προσέλκυση τουριστών, αλλά και δημιουργεί και τη διάθεση για να ταξιδέψουμε. Οι χώρες με πολιτιστική κληρονομιά θεωρούν ευκαιρία να διαφοροποιούν το τουριστικό τους προϊόν και να διεκδικούν μερίδιο αγοράς παρουσιάζοντας ολοκληρωμένες τουριστικές υπηρεσίες.

Συνήθως στον πολιτιστικό τουρισμό ενός τόπου περιλαμβάνουμε την ιστορία και την αρχαιολογία, το λαό και τον τρόπο ζωής του, την πολιτιστική εξέλιξη, τις τέχνες και την αρχιτεκτονική, το φαγητό, το κρασί και την τοπική παραγωγή, την κοινωνική, οικονομική και πολιτική δομή, τη μορφολογία της περιοχής, τα διάφορα φεστιβάλ και εκδηλώσεις. Ο πολιτιστικός τουρισμός παρουσιάζεται ως μια βιώσιμη εναλλακτική προοπτική από κοινωνικής, περιβαλλοντικής και οικονομικής σκοπιάς. Απαιτεί όμως σοβαρή προετοιμασία με αντίστοιχες επενδύσεις, έρευνα, σωστή επικοινωνία και στενή συνεργασία ανάμεσα στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

1.3. Η συμβολή της Πολυφωνικής Μουσικής

Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει με βεβαιότητα μεγάλη οικονομική σημασία και δυναμική και η επένδυση στην πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να αποδώσει πολλαπλά οικονομικά και κοινωνικά (προϊόν, εισόδημα, απασχόληση).

Η αξία της πολιτισμικής κληρονομιάς πράγματι μεγιστοποιείται όταν αξιοποιείται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου αναπτυξιακού σχεδίου σε συνδυασμό με τον πολιτιστικό τουρισμό. Οι επιχειρήσεις αξιοποιούν την πολιτιστική κληρονομιά στο marketing και την προώθηση των προϊόντων τους, οι ιδιοκτήτες γης επωφελούνται με την αύξηση των παρακείμενων αξιών γης, ενώ τα ανθρωπογενή τοπία που έχει δημιουργήσει η πολιτιστική κληρονομιά, αλλά και οι συγκεκριμένοι χώροι χρησιμοποιούνται εντατικά από την βιομηχανία του θεάματος. Από όλες όμως τις οικονομικές δραστηριότητες ο τουρισμός είναι αυτός που αξιοποιεί περισσότερο την πολιτιστική κληρονομιά ως σπονδυλική στήλη των δραστηριοτήτων του.

Οι εθνικοί και τοπικοί πολιτισμοί είναι οι συγκεκριμένες μορφές εμφάνισης του πολιτισμού σε χρόνο και τόπο. Ενσωματώνουν τις ιστορικές, εθνικές, γλωσσικές, θρησκευτικές παραδόσεις, τις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις, τη γεωγραφία, το κλίμα και γενικότερα το χώρο όπου λαμβάνει χώρα η πολιτισμική δημιουργία. Έτσι, η ίδια η διαδικασία δημιουργίας και

απόλαυσης πολιτισμικών αγαθών, από τη φύση της, ταυτίζεται με τη διαφορετικότητα, την ποικιλότητα και την ετερομορφία.

Οι τοπικές κοινωνίες, σε όλες τις μορφές τους (κοινότητα, πόλη, περιφέρεια), είναι συνεπώς οι φυσικοί φορείς διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και δημιουργίας. Ο τοπικός πολιτισμός αναδεικνύεται σε προνομιακό πεδίο άσκησης τοπικής ή περιφερειακής πολιτιστικής πολιτικής. (Πηγή: Ευγενία Π. Μπισάνη (2004) Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη)

Η συμβολή της πολυφωνικής μουσικής στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού είναι σημαντική αφού ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες διοργανώνονται πολλές εκδηλώσεις, φεστιβάλ, καθώς και η πληθώρα των πανηγυριών που διεξάγονται σε όλα τα χωριά της Περιοχής Παρέμβασης. Σε όλες αυτές της εκδηλώσεις πέρα από τη συμμετοχή των κατοίκων της περιοχής συμμετέχουν αρκετοί επισκέπτες κυρίως Έλληνες που θέλουν να γνωρίσουν τον πολιτιστικό πλούτο της περιοχής .

1.4. Ο Πολιτιστικός Τουρισμός στην Ελληνική Περιοχή Παρέμβασης

Για την κάθε περιοχή της χώρας μας, το σήμα της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάπτυξης πρέπει να αποτελέσει τον καταλύτη για τη δημιουργία ενός καινοτόμου τουριστικού προϊόντος που θα συμπεριλαμβάνει περισσότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού για να συμβάλλει άμεσα στην οικονομική της ανάπτυξη.

Ο πολιτιστικός τουρισμός συμβάλλει στην ανάδειξη και στην προβολή των ηθών και εθίμων ως κοινωνικό αγαθό και διευθετεί εκ νέου τις σχέσεις με τους πολιτιστικούς και τουριστικούς φορείς σε μία πιο ορθολογιστική βάση μέσα από την οποία θα αποδεικνύεται η αναγκαιότητα ύπαρξης, διατήρησης και διάδοσης του λαϊκού πολιτισμού με την παράλληλη ανάπτυξη του τουριστικού πολιτισμού με απώτερο στόχο τη βελτίωση της τοπικής οικονομίας.

Η πολιτιστική παράδοση της Ηπείρου αναδεικνύεται και μέσω των πολιτιστικών εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται στους δήμους της Περιφέρειας, κάθε χρόνο. Συγκεκριμένα, ο Δήμος Ιωαννίνων οργανώνει τους καλοκαιρινούς μήνες το φεστιβάλ τα «Ηπειρωτικά» το οποίο περιλαμβάνει δραστηριότητες ζωγραφικής, θεάτρου και χορού, ενώ το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων κατέχει μια εξέχουσα παρουσία στο χώρο.

Ο δήμος Πρεβέζης διοργανώνει, επίσης, κάθε καλοκαίρι τα «Νικοπόλεια» που δίνουν έμφαση στη θεατρική σκηνή. Επιπρόσθετα, η χορωδία «Αρμονία» οργανώνει ένα χορωδιακό φεστιβάλ στο χώρο του αρχαίου Θεάτρου της Νικοπόλεως.

Ο δήμος Ηγουμενίτσας φιλοξενεί τα «Θεσπρωτικά», η εμποροπανήγυρη, η γιορτή της Σαρδέλας. Τέλος, το διεθνές φεστιβάλ πολυφωνικού τραγουδιού οργανώνεται στο Δελβινάκι και στους Φιλιάτες Θεσπρωτίας.

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις στην Ήπειρο παραδοσιακές και μη, δεν σταματούν στη διάρκεια του χρόνου, αλλά βρίσκουν την κορύφωση τους στη διάρκεια του καλοκαιριού. Από τη μία, στις μεγάλες πόλεις διοργανώνονται θερινά φεστιβάλ καλύπτουν όλο το φάσμα των τεχνών και συνήθως διαρκούν περισσότερες μέρες ή εβδομάδες. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν τα «Ηπειρωτικά» το οποίο περιλαμβάνει δραστηριότητες ζωγραφικής, θεάτρου και χορού, ενώ το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Ιωαννίνων κατέχει μια εξέχουσα παρουσία στο χώρο, τα «Νικοπόλεια» που δίνουν έμφαση στη θεατρική σκηνή.

Ο δήμος Ηγουμενίτσας φιλοξενεί τα «Θεσπρωτικά», η εμποροπανήγυρη, η γιορτή της Σαρδέλας. Τέλος, το διεθνές φεστιβάλ πολυφωνικού τραγουδιού οργανώνεται στο Δελβινάκι και στους Φιλιάτες Θεσπρωτίας.

Από την άλλη σε πολλά χωριά της Ηπείρου, με πρωτοβουλία των πολιτιστικών συλλόγων, Δήμων, ή μεμονωμένα, εξακολουθούν να διοργανώνονται πανηγύρια και παραδοσιακές γιορτές με αφορμή κυρίως θρησκευτικές εορτές ή ιστορικές επετείους.

Επίσης, αρκετές από τις παραδοσιακές αυτές εκδηλώσεις είναι βασισμένες στα τοπικά προϊόντα. Οι γιορτές και τα πανηγύρια, η Ηπειρώτικη μουσική και η πλούσια καλλιτεχνική παραγωγή σε παραδοσιακούς τομείς δημιουργίας είναι εξάλλου οι σύνδεσμοι του σύγχρονου ηπειρώτη με το παρελθόν και την παράδοση του, παράδοση η οποία παραμένει ζωντανή και συνεχώς εξελίσσεται.

Έτσι, στις μεγάλες πόλεις της Ηπείρου ο επισκέπτης μπορείτε να πάρει μια γεύση κοσμοπολιτισμού και σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας ενώ παράλληλα στα χωριά θα έχετε τη δυνατότητα να ζήσετε ένα κρητικό πανηγύρι, υπό τους ήχους της παραδοσιακής Ηπειρώτικης μουσικής, με πολύ χορό και τοπικά εδέσματα.

Καλοκαιρινά πανηγύρια στην Ήπειρο

2. Η Ελληνική Περιοχή Παρέμβασης

Γεφύρι Γκρέτση –Δήμος Πωγωνίου

2.1. Ήπειρος

✓ Παρουσίαση της Περιοχής

Η Περιφέρεια Ηπείρου καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της χώρας, αποτελώντας Πύλη εισόδου-εξόδου προς τα Βαλκάνια και τη Δυτική Ευρώπη. Περιλαμβάνει 4 Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ Άρτας, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρέβεζας) και έχει συνολική έκταση 9.203 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Συνορεύει Βόρεια και Βορειοδυτικά με την Αλβανία, βρέχεται Δυτικά από το Ιόνιο πέλαγος και έχει όρια Νότια την Στερεά Ελλάδα, με της Περιφερειακές Ενότητες, Αιτωλίας και Ακαρνανίας, Ανατολικά τη Θεσσαλία με της

Περιφερειακές Ενότητες Καρδίτσας, Τρικάλων, και Βορειοανατολικά με τη Μακεδονία, με της Περιφερειακές Ενότητες, Γρεβενών, Καστοριάς.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, 2011), ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας Ηπείρου ανέρχεται σε 336.856 άτομα (3,1% του πληθυσμού της χώρας).

Πίνακας 1: Πληθυσμιακή εξέλιξη της Περιφέρειας Ηπείρου

ΕΔΑΦΙΚΗ ΜΟΝΑΔΑ	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
Π.Ε. Ιωαννίνων	153.748	155.326	134.688	147.304	185.142	170.244	167.901
Π.Ε. Θεσπρωτίας	47.299	52.125	40.684	41.278	44.102	45.508	43.587
Π.Ε. Άρτας	72.717	82.630	78.376	80.044	78.704	77.334	67.877
Π.Ε. Πρεβέζης	56.779	62.523	56.586	55.915	58.628	59.334	57.491
Ήπειρος	330.543	352.604	310.334	324.541	339.576	352.420	336.856
Ελλάδα	7.632.801	8.388.553	8.768.641	9.740.417	10.252.580	10.939.605	10.816.286

Πηγή: ΕΛΣΑΤ Απογραφή πληθυσμού 2011

Η Περιφέρεια Ηπείρου εξακολουθεί να κατατάσσεται σε μια από τις πλέον αραιοκατοικημένες Περιφέρειες της χώρας (η πληθυσμιακή πυκνότητα στα 36,6 περίπου άτομα ανά τ.χλμ., ενώ της χώρας στα 82,2 άτομα ανά τ.χλμ) Με την εφαρμογή του Προγράμματος «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης, 3852/2010,» προέκυψε η παρακάτω διοικητική διαίρεση:

Πίνακας 2 : Διοικητική διαίρεση Περιφέρειας Ηπείρου

Περιφερειακή ενότητα Άρτας με 4 Δήμους:
ο Δήμος Αρταίων με έδρα την Άρτα
ο Δήμος Νικολάου Σκουφά με έδρα το Πέτα.
ο Δήμος Γεωργίου Καραϊσκάκη με έδρα την Άνω Καλεντίνη.
ο Δήμος Κεντρικών Τζουμέρκων με έδρα το Βουργαρέλι.
Περιφερειακή ενότητα Θεσπρωτίας με 3 Δήμους:
ο Δήμος Ηγουμενίτσας με έδρα την Ηγουμενίτσα.
ο Δήμος Φιλιατών με έδρα τις Φιλιάτες.
ο Δήμος Σουλίου με έδρα την Παραμυθιά.
Περιφερειακή ενότητα Ιωαννίνων με 8 Δήμους:
ο Δήμος Ιωαννιτών με έδρα τα Ιωάννινα.

ο Δήμος Ζαγορίου με έδρα τους Ασπραγγέλους.
ο Δήμος Κόνιτσας με έδρα την Κόνιτσα.
ο Δήμος Πωγωνίου με έδρα το Καλπάκι.
ο Δήμος Βορείων Τζουμέρκων με έδρα τα Πράμαντα.
ο Δήμος Μετσόβου με έδρα το Μέτσοβο.
ο Δήμος Δωδώνης με έδρα την Αγία Κυριακή
ο Δήμος Ζίτσας με έδρα την Ελεούσα.
Περιφερειακή ενότητα Πρέβεζας με 3 Δήμους:
ο Δήμος Πρέβεζας με έδρα την Πρέβεζα
ο Δήμος Πάργας με έδρα το Καναλάκι.
ο Δήμος Ζηρού με έδρα τη Φιλιππιάδα.

✓ **Γεωμορφολογικά Χαρακτηριστικά**

Η Ήπειρος είναι κατεξοχήν ορεινή περιοχή. Το 74,27% της έκτασής της αντιπροσωπεύει ορεινές περιοχές ενώ μόλις το 10,66% πεδινές και το 15,07% ημιορεινές. Χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη μεγάλου αριθμού βουνών που σταδιακά καθώς απλώνονται από το νότο προς το βορά είναι όλο και μεγαλύτερα τόσο σε ύψος όσο και σε έκταση.

Στην Ήπειρο υψώνεται η δεύτερη κορυφή της χώρας, ο Σμόλικας (2.637 μ.) και ακολουθούν περισσότερες από 30 κορφές άνω των 2.000 μ. Το υδρογραφικό δίκτυο της είναι πλουσιότατο, με πολλά ποτάμια και πολλά νερά, λόγω των πολλών βροχοπτώσεων, και με πολυσχιδή μορφή λόγω της μορφής του εδάφους και της εναλλαγής του γεωλογικού υλικού: Άραχθος, Αχέρων, Αώος, Καλαμάς, Λούρος είναι τα μεγαλύτερα ποτάμια, και ακολουθούν: Βοϊδομάτης, Ζαγορίτικος, Καλαρίτικος, Καλεντίνης, Μετσοβίτικος, Σαραντάπορος κ.ά.

✓ **Περιβαλλοντικά Χαρακτηριστικά**

Η Περιφέρεια της Ηπείρου έχει να παρουσιάσει μεγάλη ποικιλία αξιόλογων φυσικών οικοσυστημάτων. Οι περιοχές της Ηπείρου, οι οποίες εντάσσονται στο δίκτυο Natura 2000 αντιστοιχούν στο 28% της συνολικής έκτασης της περιφέρειας με 10 περίπου ποσοστιαίες μονάδες πάνω από τον Εθνικό μέσο όρο.

Σημαντικοί φυσικοί πόροι μεγάλης φυσικής και αισθητικής αξίας έχουν καταγράψει στην Ήπειρο όπως οι περιοχές NATURA 2000: το Δέλτα και τα Στενά Καλαμά, η θαλάσσια ζώνη από Πάργα ως το ακρωτήριο του Αγίου Θωμά, οι εκβολές και τα στενά του Αχέροντα και το έλος Καλοδίκι, ο Αμβρακικός κόλπος διεθνούς ακτινοβολίας και προστασίας υγροβιότοπος (N.1650, Συνθήκη RAMSAR).

Στην κεντρική περιοχή της Περιφέρειας υπάρχουν επίσης σημαντικοί πόλοι έλξης που διέπονται από το καθεστώς της προστατευόμενης περιοχής και επικεντρώνονται στην ορεινή περιοχή Σουλίου, στην αστική περιοχή των Ιωαννίνων και τη Λίμνη Ιωαννίνων και στην αστική περιοχή της Φιλιππιάδας. Τέλος από Βορρά προς Νότο και περιμετρικά του ανατολικού ορίου της Περιφέρειας υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση φυσικών πόλων έλξης στην περιοχή της Κόνιτσας – Μαστοροχωρίων-Γράμμου- και στις ορεινές περιοχές Πωγωνίου, Ζαγοροχωρίων, Μετσόβου, Εθνικού Δρυμού Βάλια Κάλντα, Εθνικού Δρυμού Βίκου- Αώου και των Βορείων και Νοτίων Τζουμέρκων.

Στην Περιφέρεια Ηπείρου υπάρχουν 4 Εθνικά Πάρκα, 1 περιοχή Οικοανάπτυξης που διοικούνται από φορείς διαχείρισης, 2 Εθνικοί Δρυμοί , 1 Παγκόσμιο Γεωπάρκο της Ουνέσκο, 1 υγρότοπο Ramsar, 28 περιοχές Natura, 34 καταφύγια άγριας ζωής.

Πάνω από δύο χιλιάδες (2000) είδη και υποείδη χλωρίδας έχουν καταγραφεί στην Περιφέρεια Ηπείρου ενώ όλα τα μεγάλα σπάνια και απειλούμενα θηλαστικά διαβιούν στην περιοχή.

Στα ψηλά βουνά εκτείνονται τα υποαλπικά και αλπικά λιβάδια και απόκρημνες ορθοπλαγιές, που αποτελούν ιδιαίτερα ενδιαίτηματα για πολλά θηλαστικά, όπως για το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*) καθώς και για τα πουλιά, όπως τον χρυσαετό, τον γυπαετό, κ.ά.

Στο ανώτερο υψομετρικό όριο των δασών, έως τα 2000 μ., αναπτύσσονται τα ρόμπολα (*Pinus leucodermis*) είδος ψυχρόβιου κωνοφόρου, ενώ χαμηλότερα απαντώνται η μαύρη πεύκη (*Pinus nigra*), η οξιά (*Fagus sylvatica*) και η ελάτη (*Abies borisii-regis*).

Κυριαρχούν τα δάση δρυός, μαζί με τους σκληρόφυλλους θαμνώνες, στις μεγαλύτερες εκτάσεις του νομού ενώ οι βοσκότοποι και οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις είναι λιγότερες. Τουλάχιστον εκατόν πενήντα (150) είδη ορνιθοπανίδας έχουν καταγραφεί στο νομό εκ των οποίων πολλά είδη είναι σπάνια και απειλούμενα, όπως ο γυπαστός (*Gypaetus barbatus*), ο ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*), το όρνιο (*Gyps fulvus*), ο φιδαστός (*Circaetus gallicus*), το σαΐνι (*Accipiter brevipes*), ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), το κερκινέζι (*Falco naumanni*), ο γκιώνης (*Otus scops*), κ.ά.

Έχουν καταγραφεί, επίσης, πάνω από τριάντα (30) είδη θηλαστικών μεταξύ των οποίων η αρκούδα (*Ursus arctos*), το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra*), ο αγριόγατος (*Felis sylvestris*), το αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), η αλεπού (*Vulpes vulpes*), ο ασβός (*Meles meles*), η βίδρα (*Lutra lutra*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), ο λαγός (*Lepus capensis*), λύκος (*Canis lupus*), ο σκαντζόχοιρος (*Erinaceus concolor*) κ.ά. Χιλιάδες έντομα, εκατοντάδες πεταλούδες, πολλά αμφίβια, ερπετά και ψάρια συμπληρώνουν την πανίδα της Περιφέρειας.

***Η κοιλάδα του Σαραντάπορου Κόνιτσα- Περιφερειακή Ενότητα
Ιωαννίνων***

✓ Τουρισμός

Ο Τριτογενής τομέας στην Περιφέρεια Ηπείρου κατέχει σημαντικό ρόλο, τόσο με βάση τη συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση όσο και στη διαμόρφωση του συνολικού ΑΕΠ της Περιφερειακής οικονομίας. Η παροχή κάθε μορφής υπηρεσιών στην Ήπειρο, κρίνεται ικανοποιητική και δεν υπολείπεται από την ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα στο σύνολο της χώρας. Ο τουρισμός, παρά τις ιδιαιτερότητες της περιοχής, θεωρείται για την Ήπειρο σημαντικός πλουτοπαραγωγικός πόρος.

Ο μεγαλύτερος αριθμός επιχειρήσεων του τριτογενή τομέα της Περιφέρειας εντοπίζεται στους κλάδους «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο» και « Ξενοδοχεία- Εστιατόρια » ενώ ξεχωρίζει και η επιχειρηματική δραστηριότητα στον κλάδο «Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες». Ο τουρισμός παρά τις ιδιαιτερότητες της περιοχής και την έλλειψη υποδομής υψηλού επιπέδου, θεωρείται για την Ήπειρο σημαντικός πλουτοπαραγωγικός πόρος.

Η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα σημαντική με πολυάριθμα ιστορικά, πολιτιστικά και αρχαιολογικά μνημεία. Η ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας είναι γνωστή από την αρχαιότητα και διατηρεί μέχρι σήμερα μια αλυσίδα αρχαιολογικών χώρων (Δωδώνη- Νικόπολη- Νεκρομαντείο -Αρχαία Τιτάνη κ.α.), κατάσπαρτους από ιστορικά ευρήματα και με τα ορατά μνημεία να αποτελούν τους μάρτυρες ενός άφθαρτου πλούτου.

Τα δεκάδες αξιόλογα μεταβυζαντινά μνημεία, μοναστήρια και εκκλησίες, αλλά και από άλλες ιδιαιτερότητες της περιοχής αποτελούν ένα πολυσύνθετο σύνολο με πολλές άγνωστες ομορφιές και εκπλήξεις στον επισκέπτη. Το σκηνικό συμπληρώνουν παραδοσιακοί οικισμοί , περίτεχνα τοξωτά γεφύρια, νερόμυλοι.

Φύση και άνθρωπος σε απόλυτη ταύτιση και αρμονία. Όλα αυτά αποτελούν μια από τις πλέον εντυπωσιακές γωνιές της Ελλάδας που κάθε χρόνο την ανακαλύπτουν όλο και περισσότεροι τουρίστες έλληνες και ξένοι.

Ολόκληρη η περιοχή συνθέτει ένα φιλόξενο τόπο και προσφέρεται για κάθε είδους διακοπές, σπορ, εναλλακτικό τουρισμό , επιστημονικές έρευνες και περιπέτειες όλο το χρόνο.

Η Περιφέρεια Ηπείρου διαθέτει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα τόσο ως προς τις παραδοσιακές μέχρι πρότινος τουριστικές δραστηριότητες όσο και από πλευράς πρωτογενούς τουριστικής προσφοράς που μέχρι σήμερα δεν έχουν αξιοποιηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό.

Η λίμνη Παμβώτιδα Ιωάννινα -Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων

Ειδικότερα, η περιφέρεια διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα (καθαρές ακτές, περιοχές εξαιρετικού φυσικού κάλλους, αρχαιολογικά μνημεία, εθνικούς δρυμούς, τοπική πολιτιστική παράδοση, κλπ.) για την ανάδειξη τους (θαλάσσιου, ειδικού, ορεινού) σε κύρια εστία ανάπτυξης.

Λόγω των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών και των διαφορετικών κλιματολογικών συνθηκών που επικρατούν στις παραθαλάσσιες περιοχές και στην ενδοχώρα της Ηπείρου, επικράτησαν διαφορετικά πρότυπα τουρισμού. Στις παραθαλάσσιες περιοχές της Πρέβεζας και της Θεσπρωτίας επικρατεί το έντονα εποχικό πρότυπο του μαζικού - παραθεριστικού τουρισμού.

Η πεδινή περιοχή της Άρτας παρουσιάζει σημαντική υστέρηση ενώ σε ολόκληρη την Π.Ε. Ιωαννίνων, στις ορεινές περιοχές των άλλων Π.Ε. και στην περιοχή του Αμβρακικού κόλπου προωθείται το πρότυπο των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, για την ανάπτυξη των οποίων η περιφέρεια έχει εξαιρετικές προϋποθέσεις και σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, δεδομένου ότι οι φυσικοί και πολιτιστικοί της πόροι παρουσιάζουν ποικιλία και δυναμική διασπορά στο χώρο.

(Πηγή: Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Ηπείρου)

✓ Πολιτισμικά στοιχεία

Ανάμεσα στα τοπία φυσικού κάλους, της Ηπείρου βρίσκονται διάσπαρτα τα ιστορικά και πολιτιστικά μνημεία, στοιχεία της ανθρώπινης παρέμβασης, τα οποία η ανθρώπινη δεξιότητα συνταίριαξε με την φύση και που αποτελούν μαρτυρίες των δραστηριοτήτων και του χαρακτήρα των κατοίκων της περιοχής από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Κυρίως συναντά κανείς γεφύρια, πέτρινα κτίσματα, νερόμυλους, βρύσες, αρχοντικά οικήματα, μοναστήρια, εκκλησίες και πολλούς αρχαιολογικούς χώρους, με σημαντικότερα το αρχαίο μαντείο της Δωδώνης, την αρχαία Νικόπολη, το Νεκρομαντείο και πολλά άλλα.

Δεν είναι τυχαίο ότι 28 οικισμοί στην ΠΕ Ιωαννίνων, 15 στην ΠΕ Θεσπρωτίας, 3 στη ΠΕ Πρέβεζας και 6 στη ΠΕ Άρτας έχουν χαρακτηριστεί ως παραδοσιακοί.

Η πολιτιστική ιστορία της Ηπείρου ξεκινά από τη μέση παλαιολιθική εποχή, μια που τα λίθινα εργαλεία του Κοκκινόπηλου χρονολογούνται γύρω στο 38.000 π.Χ..

Γύρω στα μέσα του 4ου αιώνα π.Χ., οι πηγές αναφέρουν ότι οι Χάονες, οι Θεσπρωτοί, οι Κασσωπαίοι και οι Μολοσσοί ήταν οργανωμένοι «κατά κώμας». Ωστόσο, εκτός από τις αποικίες νότιων Ελλήνων, όπως η Αμβρακία, το Βουχέτιον κ.ά., τα αρχαιολογικά δεδομένα μαρτυρούν την ανάπτυξη μεγάλων οχυρών περιβόλων κατά το πρώτο μισό του 4ου αι. στο Κλόσι, όπως και στην Κασσώπη, την Ελέα και την Καστρίτσα. Η κίνηση αυτή εντείνεται στα τέλη του 4ου και τις αρχές του 3ου αι. π.Χ. Η Κασσώπη αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα πόλεως του 4ου αι. στην οποία εφαρμόστηκε πολεοδομικό σύστημα βασισμένο σε πλέγμα δρόμων που σχηματίζουν ορθογώνιες οικοδομικές νησίδες. Η σημαντική πόλη της Γιτάνης, έδρα του Κοινού των Θεσπρωτών από τα μέσα του 4ου αι. π.Χ. ιδρύθηκε στην πλαγιά λόφου που δεσπόζει στη συμβολή του Θυάμιδος με τον Καλπακιώτικο ποταμό.

Λόγω της γεωγραφικής της θέσης και των καλών της σχέσεων με τις κορινθιακές αποικίες, η Αμβρακία παρουσίασε ενδιαφέρουσα ανάπτυξη όσον αφορά την καλλιτεχνική παραγωγή. Η ίδια η πόλη είναι αρκετά μεγάλη, με ευθύγραμμη ρυμοτομία, αποχετευτικό σύστημα και περιβάλλεται από τείχος. Η μεταφορά της πρωτεύουσας των Μολοσσών από την Πασσαρώνα στην Αμβρακία στις αρχές του 3 ου αι. π.Χ., προσδίδει στην πόλη μεγαλύτερη λαμπρότητα.

Η λαμπρή περίοδος για τη Δωδώνη ξεκινά περί τα τέλη του 4ου και τις αρχές του 3ου αι. π.Χ. ενδεχομένως μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής του πανελληνισμού που ακολουθεί ο Μ. Αλέξανδρος, η οποία επέβαλε να τονιστεί ο πανελλήνιος χαρακτήρας ορισμένων ιερών (Δελφοί, Δήλος, Ολυμπία, Δωδώνη) και άρα τα ιερά αυτά να προσλάβουν επιβλητικότερη όψη. Οι οικοδομικές επεκτάσεις και οι αρχιτεκτονικοί εξωραϊσμοί θα συνεχίσουν επί βασιλείας του Πύρρου, ο οποίος θα κατασκευάσει θέατρο, όπου γνωρίζουμε ότι διδάχτηκαν οι τραγωδίες Αρχέλαος του Ευρυπίδη και Αχιλλεύς του Χαιρέμωνος, ενώ θα οικοδομηθεί ένας νέος ναός αφιερωμένος στον Ηρακλή, απώτατο πρόγονο των Ηπειρωτών.

Η Νικόπολη είναι η πρώτη πόλη που ιδρύθηκε από τους Ρωμαίους και σύντομα γνώρισε εξαιρετική ανάπτυξη, μια που η μεγαλοπρέπειά της θα έπρεπε να αντανakλά τη λαμπρότητα του ένδοξου ιδρυτή της. Έτσι γέμισε πολυτελή κτήρια, αγάλματα θεών καθώς και βωμούς αφιερωμένους στον Οκταβιανό, ο οποίος ταυτίστηκε με τον Δωδωναίο Δία. Το στάδιο και το θέατρο κατασκευάστηκαν για τις ανάγκες των Ακτίων.

Η δεύτερη μεγάλη κορύφωση στην πολιτιστική ιστορία της Ηπείρου είναι η περίοδος του βυζαντινού Δεσποτάτου. Οι παλαιοχριστιανικές βασιλικές της Παλαιάς και Νέας Ηπείρου αποτελούν έξοχα δείγματα της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής, ενώ η ζωγραφική καλλιεργείται αρχικώς στην τεχνική μορφή των ψηφιδωτών δαπέδων και των εντοιχίων ψηφιδωτών.

Η παιδεία στη βυζαντινή Ήπειρο δε γνωρίζει αξιόλογη ανάπτυξη. Βεβαίως υπάρχουν σχολεία, τα περισσότερα από τα οποία συνδέονται με μοναστήρια, αλλά η παιδεία που παρέχουν είναι στοιχειώδης. Μνημονεύεται πάντως η

σχολή Μολυβδοσκεπάστης στη Διπαλίτσα (τέλη του 7ου αιώνα), η Μονή Γηρομερίου που ιδρύθηκε γύρω στα 1285 καθώς και η Μονή Φιλανθρωπηνών στο Νησί των Ιωαννίνων που ιδρύθηκε περί το 1206 και η λειτουργία της εξακολούθησε μέχρι το 1642. Στην επόμενη ιστορική της φάση, η Ήπειρος θα γίνει το κέντρο της παιδείας του τουρκοκρατούμενου ελληνισμού.

Η πνευματική ακμή της Ηπείρου συμπίπτει με τη συγκρότηση του πασαλικίου των Ιωαννίνων υπό τον Αλή πασά. Ωστόσο, η ανάπτυξη του πολιτισμού δεν θα πρέπει να αποδοθεί μόνο σε συγκεκριμένες πολιτικές επιλογές του Αλή, αλλά και στην οικονομική και πνευματική προσφορά των Ηπειρωτών της Διασποράς.

(Πηγή Στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου 2017)

Ο πλούτος της δημοτικής παράδοσης της Ηπείρου αποτελεί ασφαλώς ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο στην πολιτιστική της ιστορία. Τα ηπειρώτικα δημοτικά τραγούδια, που εμφανίζουν μια μουσική ιδιοτυπία λόγω του πολυφωνικού τους χαρακτήρα και της πεντατονικής τους κλίμακας, έχουν συσχετιστεί με την αρχαία ελληνική παράδοση. Η πολιτισμική δημιουργία της Ηπείρου κατά την Τουρκοκρατία δεν εξαντλείται, βέβαια στον τομέα της πνευματικής παραγωγής, μολονότι μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι τα γράμματα αποτελούν πράγματι την λαμπρότερη έκφραση της πολιτισμικής ακμής.

Η ζωγραφική γνωρίζει ιδιαίτερη ανάπτυξη, ιδίως μετά το δεύτερο μισό του 16ου αιώνα, μια που μέχρι τότε την ασκούσαν οι περιπλανώμενοι ζωγράφοι. Μετά το 1542, αναπτύσσεται η λεγόμενη «Σχολή των Ιωαννίνων» η οποία καθορίζει το χαρακτήρα της αγιογραφικής τέχνης μέχρι τον 18ο αι.

Παράλληλα δημιουργούνται και συντεχνίες ζωγράφων, οι οποίες προέρχονται κατά κανόνα από αγροτικά κέντρα με χαρακτηριστικό παράδειγμα τους ζωγράφους από το χωριό Χιονιάδες της Κόνιτσας. Επίσης σημαντική ομάδα Ηπειρωτών ζωγράφων κατά τον 19ο αι. είναι οι Καπεσοβίτες ζωγράφοι από το Ζαγόρι.

Τα πετρόχτιστα σπίτια με τα ξύλινα ταβάνια και τα λιθόστρωτα καλντερίμια, όπου προβλέπονται ειδικά κανάλια για τη διοχέτευση των ομβρίων υδάτων, είναι πλέον συνώνυμα της παραδοσιακής ηπειρώτικης αρχιτεκτονικής. Άλλωστε, οι ηπειρώτες χτίστες ήταν περίφημοι για την τέχνη τους σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο. Ένα από τα χαρακτηριστικά στοιχεία του ηπειρώτικου τοπίου είναι τα πολυάριθμα γεφύρια, μια που οι ποταμοί της Ηπείρου διακλαδίζονται μέσα από απόκρημνα φαράγγια και τα ορμητικά τους νερά καθιστούν αδύνατη τη διάβαση με διαφορετικό τρόπο.

Η χρυσοκεντητική, η αργυροχοΐα και η μεταλλοτεχνία γνώρισαν εξαιρετική ανάπτυξη κυρίως στα Ιωάννινα και την Άρτα. Εκτός από την παραγωγή εκκλησιαστικών σκευών και αμφίων, οι τεχνίτες κατασκεύαζαν κοσμήματα, μαλαμοκαπνισμένα όπλα και βέβαια τις περίφημες χρυσοκεντημένες φορεσιές. Μολονότι αυτές οι ενασχολήσεις ανήκουν στον τομέα της πρακτικής τέχνης, που διακρίνεται από την καθαυτό καλλιτεχνική δημιουργία, τα τεχνουργήματα μπορούν δικαίως να ονομαστούν έργα τέχνης για την εξαιρετική λεπτή εργασία τους και την υψηλή αισθητική τους ποιότητα. Η Ήπειρος του 20ου αιώνα θα διατηρήσει την παλαιά της παράδοση στα γράμματα και στον πολιτισμό γενικότερα.

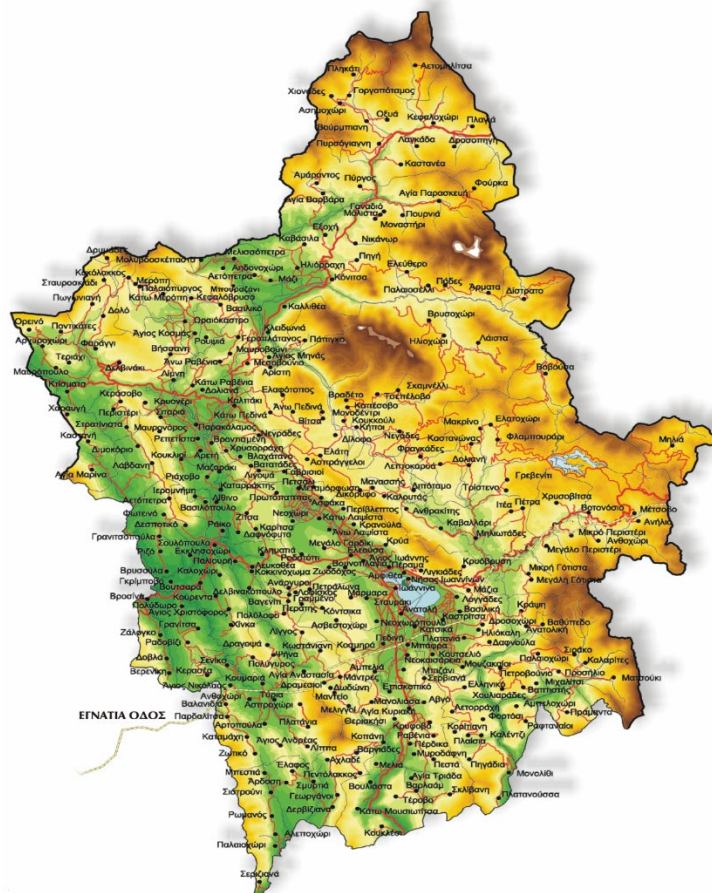
(Πηγή Στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου 2017)

Ηγουμενίτσα- Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας

2.2. Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων

Η Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων, από όπου έλκουν την καταγωγή τους φημισμένοι ευεργέτες και άνθρωποι των γραμμάτων, των τεχνών του πολιτισμού και του εμπορίου, καταλαμβάνει το βόρειο - βορειοανατολικό τμήμα της Ηπείρου. Οι εξαιρετικές φυσικές ομορφιές, τα εθνικά πάρκα και οι προστατευόμενες φυσικές περιοχές με εντυπωσιακά φαράγγια, γραφικές λίμνες και ποτάμια, σπάνια πανίδα και χλωρίδα -αρχαιολογικοί χώροι, σημαντικά βυζαντινά, μεταβυζαντινά και οθωμανικά μνημεία, πέτρινα παραδοσιακά χωριά, περίτεχνα τοξωτά γεφύρια - και η μακράιωνη ανθρώπινη δημιουργία καθώς και η ιδιαίτερη πολιτισμική ταυτότητα συνθέτουν ένα αρμονικό σύνολο. Την εικόνα συμπληρώνουν η αξιόλογη τουριστική υποδομή, οι υπαίθριες αθλητικές δραστηριότητες και οι αναπτυγμένες μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Περιφερειακή ενότητα Ιωαννίνων

✓ **Γεωμορφολογικά Χαρακτηριστικά**

Η Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας μας και αποτελεί το μεγαλύτερο από τα τέσσερα διαμερίσματα της Ηπείρου. Η έκταση της Π.Ε., φτάνει τα 4.990 τετρ. χμ., ενώ ο πληθυσμός του, κατά την απογραφή του 2011, ανέρχεται στους 167.901 κατοίκους. Διοικητικά χωρίζεται σε οκτώ δήμους: Βορείων Τζουμέρκων –Δωδώνης - Ζαγορίου –Ζίτσας –Ιωαννιτών- Κόνιτσας – Μετσόβου –Πωγωνίου. Χαρακτηριστικό της μορφολογίας του είναι οι ψηλές επιμήκεις οροσειρές και οι στενές κοιλάδες του. Το έδαφός του είναι κυρίως ορεινό κατά 88,4% και αποτελεί τον κεντρικότερο άξονα της Β. Πίνδου. Μεταξύ των βουνών, σχηματίζονται μικρά οροπέδια, με μεγαλύτερο το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων.

Στο βόρειο και στο ανατολικό άκρο του νομού υψώνονται τα όρη Γράμμος, Σμόλικας, Βασιλίτσα, Μαυροβούνι, Λάκμος και Τζουμέρκα. Δυτικά σχηματίζονται τα όρη Δούσκος, Μακρύκαμπος, Κασιδιάρης καθώς και τα όρη Σουλίου. Νότια ορθώνονται τα όρη Τόμαρος και Ξηροβούνι ενώ στο κέντρο του αναπτύσσεται το όρος Μιτσικέλι και η οροσειρά της Τύμφης βορειοανατολικά του.

Γεωτεκτονικά, η περιοχή χωρίζεται σε τρεις ζώνες, την Ιόνιο, τη ζώνη Γαβροβού – Τρίπολης και τη ζώνη της Πίνδου. Τα πετρώματα που κυριαρχούν είναι οι ασβεστόλιθοι και λιγότερο

Αρκετά ποτάμια υπάρχουν στο νομό, όπως ο Άραχθος, ο Αχέροντας, ο Αώος, ο Βοϊδομάτης, ο Ζαγορίτικος, ο Καλαμάς, ο Καλαρρύτικος, ο Λούρος, ο Μετσοβίτικος και ο Σαραντάπορος ενώ ακόμη τρία πηγάζουν από την περιοχή του Μετσόβου και απολήγουν στη Θεσσαλία.

Η λίμνη Παμβώτιδα είναι η μεγαλύτερη στο νομό. Υπάρχουν ακόμη η μικρή λίμνη Ζαραβίνα βόρεια και η τεχνητή λίμνη του Αώου στο Μέτσοβο καθώς και πολλές μικρές αλπικές λιμνούλες στις κορυφές των βουνών.

Το κλίμα της περιοχής είναι ηπειρωτικό τραχύ και υγρό ενώ στα ψηλά βουνά αναπτύσσονται πολύ χαμηλές θερμοκρασίες με πολλά χιόνια τον χειμώνα, που λιώνουν την άνοιξη. Ο νομός Ιωαννίνων διαθέτει τον μεγαλύτερο ετήσιο

δείκτη βροχοπτώσεων στην Ελλάδα. Το καλοκαίρι επικρατεί θερμό ξηρό κλίμα με πολλές βροχές, που γίνονται περισσότερες την άνοιξη και τον χειμώνα.

✓ **Τουρισμός**

Η Περιφερική Ενότητα Ιωαννίνων είναι περιοχή που έχει να επιδείξει ένα ξεχωριστό φυσικό περιβάλλον, συνδυάζοντας κατά ιδανικό τρόπο τον εναλλακτικό τουρισμό, τον πολιτισμό την ιστορία, αγνά τοπικά προϊόντα και παραδοσιακές Ηπειρωτικές γεύσεις.

Αυτά και η ανά τους αιώνες ονομαστή φιλοξενία, είναι γνωρίσματα που ενθουσιάζουν τους επισκέπτες της, όπως επιβεβαιώνεται από την επιλογή των περισσότερων να την καταστήσουν αγαπημένο τρόπο προορισμού.

Ο τομέας του τουρισμού, δεδομένων των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων που αφορούν στα πλούσια φυσικά και πολιτιστικά αποθέματα (οικοσυστήματα και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, αξιόλογα μνημεία, πολιτιστικές παραδόσεις, λαογραφικά προϊόντα κ.ά.), αποτελεί αναμφισβήτητα, εν δυνάμει, ισχυρό πλουτοπαραγωγικό κεφάλαιο της Περιφερειακής Ενότητας το οποίο όμως θα πρέπει να αξιοποιηθεί σε μέγιστο βαθμό τονώνοντας την τοπική κοινωνία

Ελάχιστοι τόποι συνδυάζουν ιστορία, πολιτισμό, βουνά με ιστορία και φυσικές ομορφιές, εθνικούς δρυμούς, καλή τουριστική οργάνωση, οικονομικές τιμές. Η Π.Ε. Ιωαννίνων είναι τόπος που μπορεί να προσφέρει διαφορετικούς τύπους διακοπών, από τον ήρεμο οικογενειακό παραθερισμό, μέχρι Σαββατοκύριακα για ανήσυχους επισκέπτες.

Σήμερα, πέρα από τον ιστορικό-πολιτιστικό τουρισμό, στην Π.Ε. Ιωαννίνων ο επισκέπτης μπορεί να βρει ειδικές δραστηριότητες, όπως κανόε-καγιάκ και ράφτινγκ στους ποταμούς Αώο, Βοϊδομάτη, Άραχθο και Αχέροντα, παραπέντε στην πεδιάδα του Αώου, αναρρίχηση σε φυσικές και τεχνητές πίστες στην Κόνιτσα, εκδρομές με ποδήλατα βουνού στην Πίνδο, έφιππες διαδρομές, περιηγητικό και οικολογικό τουρισμό με συγκεκριμένες διαδρομές και οδηγούς φυσικού τουρισμού, κ.ά.

Αριθμός των ετήσιων διανυκτερεύσεων στα συλλογικά τουριστικά καταλύματα Π.Ε. Ιωαννίνων την περίοδο 2007-2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Ιωάννινα	427.433	390.343	446.236	454.244	469.831
<i>Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, 2013</i>					
<i>(*) Αναφέρεται τόσο σε ξενοδοχειακά καταλύματα, όσο και σε campings</i>					
<i>Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ (9/2013)</i>					

Λίμνη πηγών Αώου -Περιφερειακή Ενότητα Ιωαννίνων

✓ Πολιτισμικά στοιχεία

Η Π.Ε. Ιωαννίνων δεν είναι μόνο μια ξεχωριστή γεωγραφική ενότητα αλλά αποτελεί και πολιτιστική κοιτίδα μιας ιδιαίτερης κοινωνίας.

Οι γεωμορφολογικές συνθήκες, το οικιστικό μοντέλο και η κοινωνική συγκρότηση των δυσπρόσιτων οικισμών, δημιούργησαν μια ιδιότυπη κλειστή κοινωνία. Η μετανάστευση και τα ταξίδια ενός μεγάλου μέρους του ανδρικού πληθυσμού υπήρξε ο βασικός παράγοντας, που διαμόρφωσε αυτή την κοινωνία.

Τα αυστηρά έθιμα, η οικονομική αυτοτέλεια που προσέφεραν οι ταξιδιώτες, το εμπόριο, η ανταλλαγή προϊόντων καθώς και η εγχώρια αυτάρκεια και η οργάνωση της τοπικής κοινωνίας, βασιζόμενη στη μάνα, που ήταν ταυτόχρονα πατέρας και αδερφός, διαμόρφωσαν για πολλά χρόνια μια αντιφατική πραγματικότητα.

Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού ασχολήθηκε από τα παλιά χρόνια έως τις μέρες μας, κυρίως με την κτηνοτροφία και λιγότερο με τη γεωργία. Οι ανάγκες που προέκυψαν για ανέγερση κατοικιών, δημόσιων κτιρίων και κοινόχρηστων χώρων ανέδειξαν μια άλλη μεγάλη κατηγορία επαγγελματιών, τους μαστόρους της πέτρας, τους ταγιαδόρους (ξυλογλύπτες), τους ζωγράφους, τους αγιογράφους, τους πριονάδες, τους σιδεράδες, κ.ά.

Ο βαρύς χειμώνας ώθησε πολλούς στην εκμάθηση τεχνών, όπως της αργυροχρυσοχοΐας, της χρυσοκεντητικής και της ραφτικής. Το εμπόριο ήταν ο κύριος μοχλός ανάπτυξης για πολλά χρόνια και δημιούργησε υποδομές για επικοινωνία μεταξύ των απρόσιτων ορεινών διαβάσεων, που ακόμη και σήμερα προκαλούν θαυμασμό. Εκατοντάδες γεφύρια, σκάλες, καλντερίμια, χάνια, ένωναν για αιώνες τον τραχύ ηπειρώτικο χώρο με την υπόλοιπη Ελλάδα και τα κράτη των Βαλκανίων.

Αυτή η κοινωνία, που είχε σαν βάση την πρωτογενή υποδομή αλλά ανέπτυξε και διάφορες εμπορικές και τεχνικές δραστηριότητες διαμόρφωσε την ηπειρώτικη ενδοχώρα και ανέπτυξε τον ιδιαίτερο πολιτισμό της. Τα βιώματα των ανθρώπων της από τους συνεχείς πολέμους, την προσφυγιά, τις φυσικές και μη καταστροφές και τους ταξιδευτές, εκφράστηκαν μέσω του τραγουδιού τους.

Το Μουσείο Αργυροτεχνίας στο κάστρο των Ιωαννίνων

Το κλέφτικο λεβέντικο ιστορικό τραγούδι, το τραγούδι της ξενιτιάς το πολυφωνικό τραγούδι με τον βαρύ ανθρώπινο πόνο, το τραγούδι της προσφυγιάς και της εγκατάλειψης καθώς και το τραγούδι της αγάπης, που αναπτέρωνε τις ψυχές των ανθρώπων και τους έδινε δύναμη να συνεχίσουν τον δύσκολο αγώνα της επιβίωσης, εκφράζονται με τον καλύτερο τρόπο στην Ήπειρο.

Η Π.Ε. Ιωαννίνων διαθέτει μια αξιόλογη σειρά από μουσεία, που στεγάζουν ευρήματα αρχαιολογικών ανασκαφών από όλη την Ήπειρο. Υπάρχουν μουσεία αρχαιολογικά, βυζαντινά, πολεμικά, λαϊκής τέχνης, λαογραφικά και φυσικής ιστορίας, τα οποία είναι δημοτικά, κρατικά και ιδιωτικά και περιέχουν πλήθος από σπουδαία εκθέματα.

Μερικά από αυτά είναι: το μουσείο Σύγχρονης Τέχνης «Θεόδωρος Παπαγιάννης» στο Ελληνικό Ιωαννίνων και το Μουσείο Λαϊκής τέχνης Ελληνικού, η Πινακοθήκη Χαρακτικής Ζίτσας, το μουσείο Χλωρίδας και Πανίδας «Λαζαρίδη», το λαογραφικό μουσείο «Αγάπιος Τόλης», η Σαρακατσάνικη Στάνη, το Θρησκευτικό – Ιστορικό – Πολιτιστικό Μουσείο Μαρσουλίου, το Μουσείο Πολέμου στο Καλπάκι, το Εκθεσιακό Κέντρο Υπουργείου Πολιτισμού στην Κόνιτσα, το Εκθεσιακό Κέντρο Νερόμυλων στο

Μπουραζάνι και το Περιβαλλοντικό Εκπαιδευτικό Πάρκο «Μπουραζάνι», το ίδρυμα Τοσίτσα, η Πινακοθήκη Αβέρωφ, το μουσείο Υδροκίνησης Ανθοχωρίου, , το Λαογραφικό μουσείο Πωγωνιανής.

Στην Π.Ε. Ιωαννίνων διαμορφώθηκαν πολλές πολιτισμικές ενότητες, που προέκυψαν κυρίως από τον γεωμορφολογικό χαρακτήρα της κάθε περιοχής. Λόγω της νοσταλγίας για την πατρίδα και της σκλαβιάς, που στα Γιάννενα κράτησε για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από κάθε άλλο μέρος της πατρίδας μας , αναπτύχθηκε ένα καθεστώς ευποιίας και ανιδιοτελούς προσφοράς, από εκατοντάδες Γιαννιώτες ευεργέτες, μέσω ευεργεσιών και κληροδοτημάτων τόσο στην ιδιαίτερη πατρίδα τους όσο και σε ολόκληρη τη χώρα. Αναφέρουμε ενδεικτικά τους Ζωσιμάδες, τον Καπλάνη, τον Ζάππα, τον Δομπόλη, την Ελένη Ζωγράφου, τον Ριζάρη, τον Αβέρωφ, τον Αρσάκη, τον Γεώργιο Σταύρου, τον Στουρνάρη, τον Τοσίτσα, τον Μελά, τον Χατζηκώστα και πολλούς άλλους.

(Πηγή : Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης του πολυφωνικού τραγουδιού και των πολυφωνικών σχημάτων στις περιοχές παρέμβασης στα πλαίσια του Έργου POLYPHONIA)

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων

2.2.1. Δήμος Πωγωνίου

Ο Δήμος Πωγωνίου είναι Δήμος της Περιφέρειας Ηπείρου, και βρίσκεται στο βορειοδυτικό άκρο της Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων. Συστάθηκε το 2011 από τη συνένωση των προϋπαρχόντων Δήμων Άνω Καλαμά, Άνω Πωγωνίου, Δελβινακίου, Καλπακίου και των κοινοτήτων Πωγωνιανής και Λάβδανης.

Αποτελείται από χωριά με μεγαλύτερο το Κεφαλόβρυσο, ενώ πρωτεύουσά του είναι το Καλπάκι. Επίσης το Δελβινάκι, το οποίο διαθέτει πλουσιότατη ιστορία (ιδρύθηκε το 1081), έχει ορισθεί ως ιστορική έδρα του Δήμου.

Συνορεύει βόρεια με τον Δήμο Κόνιτσας και την Αλβανία, ανατολικά με το Δήμο Ζαγορίου νότια με Δήμο Ζίτσας και Δυτικά με το Δήμο Φιλιατών και την Αλβανία.

Ο Δήμος Πωγωνίου έχει με πληθυσμό 8.960 κατοίκους και έκταση 704,059 km² και κατά συνέπεια καταλαμβάνει το 7,65% της συνολικής έκτασης της περιφέρειας Ηπείρου και το 14,11% της συνολικής έκτασης της Π.Ε. Ιωαννίνων.

Ο Δήμος Πωγωνίου διαιρείται σε 6 Δημοτικές ενότητες οι οποίες αντιστοιχούν στους καταργηθέντες Δήμους και κοινότητες.

Οι Δημοτικές ενότητες του Δήμου Πωγωνίου, σύμφωνα με την υπ. αριθμ. 45892 απόφαση του ΥΠ.ΕΣ.ΔΔΑΟ, είναι οι εξής:

Δ.Ε. Άνω Καλαμά που αποτελείται από 16 οικισμούς,
Δ.Ε. Άνω Πωγωνίου που αποτελείται από 9 οικισμούς,
Δ.Ε. Δελβινακίου που αποτελείται από 22 οικισμούς,
Δ.Ε. Καλπακίου που αποτελείται από 11 οικισμούς,
Δ.Ε. Πωγωνιανής που αποτελείται από 4 οικισμούς,
Δ.Ε. Λάβδανης που αποτελείται από 5 οικισμούς.

Τρεις μεγάλες φυσικές ενότητες διαμορφώνουν τον γεωγραφικό χώρο του Πωγωνίου, του Γορμού στα βόρεια, του Γυφτοπόταμου και του ποταμού

Δρίνου στα δυτικά. Ψηλά και απόκρημνα βουνά περικλείουν το Πωγώνι, η Νεμέρτσικα (υψ. 2207 μ.) στα βόρεια, ο Κασιδιάρης (υψ. 1329 μ.) στα ανατολικά, τα όρη Τσαμαντά νότια και ο Μακρύκαμπος (υψ. 1672 μ.) στα δυτικά.

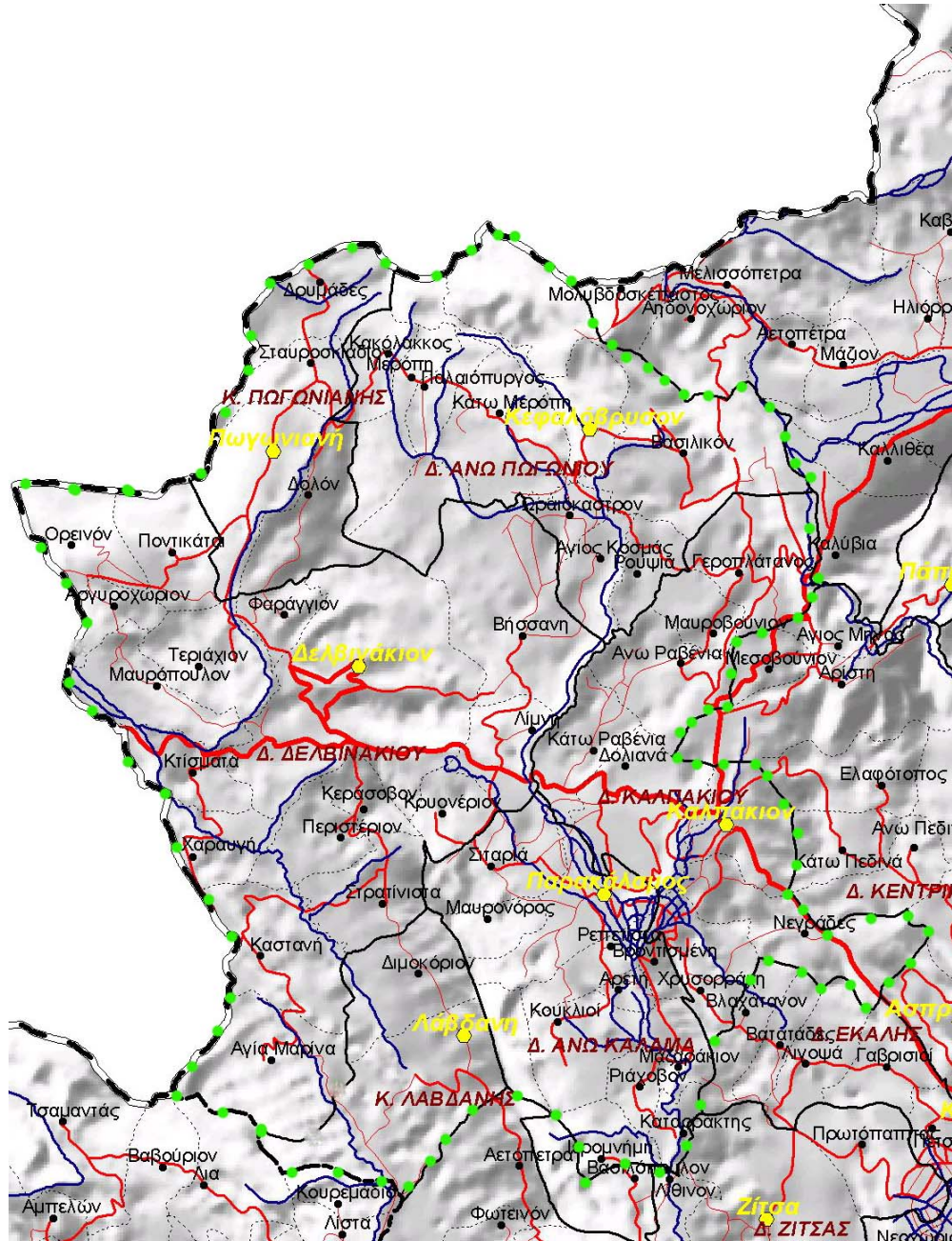
Τα ποτάμια του Πωγωνίου είναι πολλά και σημαντικά. Ο Δρίνος στα δυτικά, ο Γόρμος, ανατολικά ο Γυφτοπόταμος κα. Γεωλογικά η περιοχή ανήκει στην Ιόνιο ζώνη με κυρίαρχα πετρώματα τον ασβεστόλιθο και τον φλύσχη.

Το κλίμα της περιοχής είναι του μεσευρωπαϊκού τύπου. Στα χαμηλότερα υψόμετρα επικρατεί ο ηπειρωτικός κλιματικός τύπος, που χαρακτηρίζεται από σχετικά ζεστά καλοκαίρια με αρκετές βροχές και ψυχρούς χειμώνες. Στα μεγαλύτερα υψόμετρα επικρατεί ο ορεινός κλιματικός τύπος, που χαρακτηρίζεται από δροσερά καλοκαίρια ενώ οι χειμώνες είναι τραχείς με άφθονες βροχές και πολλές χιονοπτώσεις. Στις νοτιότερες περιοχές το κλίμα γίνεται ηπιότερο.

Το τοπίο του Πωγωνίου αποτυπώνει με μεγάλη ευκρίνεια και αποδίδει με μια ιδιαίτερη αισθητική τη μορφή του εδάφους, το κλίμα και τα είδη βλάστησης. Κυρίαρχο είδος βλάστησης του Πωγωνίου είναι οι βελανιδιές, δρυς πλατύφυλλη (*Quercus conferta*), δρυς ευθύφλοια (*Quercus cerris*), δρυς χλωώδης (*Quercus rubescens*) και μακεδονική δρυς (*Quercus Macedonica*). Συναντώνται, επίσης, η οστρυά (*Ostrya carpinifolia*), ο ανατολικός γάβρος (*Carpinus orientalis*), το θαμνόκεδρο (*Jupinerus communis*), ο φράξος (*Fraxinus ornus*), ο πρίνος (*Quercus coccifera*), η κουμαριά (*Arbutus unedo*), η κρνανιά (*Cornus mas*) ενώ στα παραποτάμια δάση κυριαρχεί ο πλάτανος (*Platanus orientalis*) και η ιτιά (*Salix alba*).

Η χλωρίδα της περιοχής δεν έχει μελετηθεί σε βάθος. Απαντώνται αρκετά είδη ορχιδέων, *Ophrys laxiflora*, *Dactyloriza saccifera* και *Dactyloriza sambucina*, κίτρινες ίριδες (*Iris ochroleuca*), λήθρα (*Lythrum salicaria*), βιόλες (*Viola*), καμπανούλες (*Campanula*) και νάρκισσοι (*Narcissus Poeticus*).

Πολλά είδη μανιταριών εντοπίζονται στα δρυοδάση της περιοχής.

Δήμος Πωγωνίου

Μεγάλα θηλαστικά επιβιώνουν στο Πωγωνί, όπως ο λύκος, το αγριογούρουνο, η βίδρα, η αλεπού, ο ασβός, το κουνάβι, η νυφίτσα, ο λαγός και ο σκίουρος. Περιστασιακά απαντώνται το αγριόγιδο και η αρκούδα. Σημαντική είναι η παρουσία πολλών αρπακτικών και άλλων σπάνιων ειδών, όπως ο σφηκιάρης, ο ασπροπάρης, το σαΐνι, ο κραυγαετός, ο χρυσαετός, ο σταυραετός και η μεσοστικλιτάρα. Πολυάριθμα είδη πεταλούδων, εντόμων, αμφιβίων, ερπετών και ψαριών συμπληρώνουν την πανίδα του Πωγωνίου.

Η περιοχή γύρω από το Ωραιόκαστρο, τη λίμνη Ζαραβίνα, το δάσος Μερόπης και την κοιλάδα του Γόρμου, έχει ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000.

(Πηγή : Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης του πολυφωνικού τραγουδιού και των πολυφωνικών σχημάτων στις περιοχές παρέμβασης στα πλαίσια του Έργου POLYPHONIA)

Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής (Αβελ) Βήσσανης

Το Πωγώνι λόγω της θέσης του, ως ιστορικό πέρασμα προς την Αλβανία και αντίστροφα, ήταν εκτεθειμένο σε επιδρομές και διαβάσεις διαφόρων φυλών με αποτέλεσμα να παρουσιάζει μια μεγάλη κινητικότητα και επιμειξία πληθυσμών, γεγονός που αντανακλάται και στο λαϊκό πολιτισμό της περιοχής. Πλήθος αρχαιολογικών θέσεων με επιφανειακά λείψανα μαρτυρούν τη συνεχή παρουσία του ανθρώπου στην περιοχή από την προϊστορική εποχή και τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους. Τύμβοι, που χρονολογούνται στην πρώιμη εποχή του σιδήρου, αποκαλύφθηκαν στη θέση «Παλιούρια» Παλαιολόγου και «Γκλάβα» Κάτω Μερόπης από τον αρχαιολόγο Ανδρέου.

Τα ίχνη κεραμικού κλιβάνου στη «Γκλάβα» της Κάτω Μερόπης χρονολογούνται από τον 11ο αιώνα π.Χ.. Τα ερείπια αρχαίων ακροπόλεων, οχυρωματικών έργων και πλήθος χρηστικών αντικειμένων επιβεβαιώνουν

την ιστορικότητα της περιοχής. Στην αρχαιότητα, το Πωγώνι αποτελούσε, τουλάχιστον κατά ένα μεγάλο μέρος του, τμήμα της χώρας των Μολοσσών.

Θ' ακολουθήσει μια σκοτεινή περίοδος αναταραχών, συγκρούσεων, επιδρομών και καταστροφών που θα οδηγήσουν στην ερήμωση της περιοχής έως τον 3ο αιώνα π.Χ., όπου ο βασιλιάς της Ηπείρου Πύρρος επεκτείνει τα όρια του Βασιλείου προς τη Μακεδονία και ξαναζωντανεύει την περιοχή. Η Ρωμαϊκή κατάκτηση (167 π.Χ.) θα ισοπεδώσει πολλές μολοσσικές πόλεις λεηλατώντας κι εξολοθρεύοντας τον πληθυσμό τους, με αποτέλεσμα τη νέα ερήμωση της περιοχής.

Οι πρώτοι χριστιανικοί χρόνοι θα βρουν την έρημη περιοχή να προσπαθεί να ορθώσει το ανάστημά της. Ωστόσο, ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Κωνσταντίνος Πωγωνάτος περνώντας από την περιοχή, τον 7ο αιώνα μ.Χ., θα θεμελιώσει την Πωγωνιανή και θ' ανοικοδομήσει τη μονή Μολυβδοσκεπάστης.

Από τον 11ο αιώνα μ.Χ. οι νορμανδικές επιδρομές διαδέχονται η μια την άλλη έως την ίδρυση του Δεσποτάτου της Ηπείρου, όπου μεσολαβεί μια περίοδος δύο αιώνων γαλήνης και ησυχίας. Μετά από τις επιδρομές και των Σέρβων (14ος αιώνας) πολλοί κάτοικοι μεταναστεύουν στις γειτονικές χώρες.

Από τον 15ο αιώνα κτίζονται μονές, γεφύρια και καλντερίμια με χρήματα των ξενιτεμένων Πωγωνισίων. Καθ' όλη τη διάρκεια της οθωμανικής αυτοκρατορίας το επαναστατημένο Πωγώνι δεν ησυχάζει καθόλου, με αποτέλεσμα να μένει από τις λίγες περιοχές των Ιωαννίνων χωρίς προνόμια.

Το Πωγώνι θ' απελευθερωθεί από τον οθωμανικό ζυγό το 1913 αλλά την εποχή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου θα ξαναζήσει τη λαίλαπα των επιδρομών, την καταστροφή και την ερήμωση, που θα το στιγματίσουν έως τις μέρες μας.

Οι πρώτοι κάτοικοι του Πωγωνίου ήταν κυρίως γεωργοκτηνοτρόφοι και ασχολήθηκαν με την κτηνοτροφία στα εκτεταμένα βοσκοτόπια της

Νεμέρτσικας και του Μακρύκαμπου, με μικρές μετακινήσεις από τα ψηλότερα στα χαμηλότερα σημεία, στην ίδια γεωγραφική περιοχή. Σε μεγαλύτερη γεωγραφική περιφέρεια κινούνται οι Βλάχοι του Κεφαλόβρυσου, που είχαν κατεξοχήν νομαδικό χαρακτήρα.

Πιεζόμενοι κυρίως από τη σταδιακή τσιφλικοποίηση της περιοχής οι περισσότεροι κάτοικοι, κυρίως άνδρες, ταξιδεύουν σε διάφορες πόλεις των Βαλκανίων και εργάζονται ως πλανόδιοι τεχνίτες, βαρελάδες, τσαρουχάδες, ασβεστάδες, χασάπηδες, ράφτες και έμποροι. Οι γυναίκες που μένουν πίσω δεν κρατούν μόνο το σπιτικό και το βιος τους αλλά αναλαμβάνουν και το ρόλο του απουσιάζοντος συζύγου ή γιου.

Το φαινόμενο της ξενιτιάς που βίωναν οι γυναίκες, εκφράστηκε και τραγουδήθηκε με τον πιο βαθύ ανθρώπινο πόνο. Στο Πωγωνί, τα γλέντια αρχίζουν και τελειώνουν μ' ένα μοιρολόι, αφιερωμένο στους απόντες : «Αλησμονώ και χαίρομαι, θυμιούμαι και λυπούμαι, θυμήθηκα την ξενιτιά και θέλω να πηγαίνω», τραγουδούσαν οι κεφαλοδεμένες γυναίκες με την ομπόλια στο κεφάλι και το λευκό σεγκούνι.

Το τραγούδι της ξενιτιάς, το μοιρολόι, ο λιτός λεβέντικος πωγωνίσσιος χορός και η ερήμωση, διαμόρφωσαν τη συλλογικότητα της παραδοσιακής κοινωνίας του Πωγωνίου.

Εκείνο, όμως, που κάνει πιο ιδιαίτερη την κοινωνία του Πωγωνίου είναι το πολυφωνικό τραγούδι, που αποτελεί ιδιαίτερο μουσικό φαινόμενο στην ελληνική μουσική παράδοση αφού σύμφωνα με τους μουσικολόγους, η μελωδία του έχει διατηρήσει την πεντατονική ανημίτονη κλίμακα, που έχει προελληνικές ρίζες. Συνήθως τραγουδιέται από 6 έως 7 άτομα, με διακριτούς ρόλους. Ο «Πάρτης» είναι ο κορυφαίος, που ξεκινά το τραγούδι, ο «Γυριστής» είναι αυτός που απαντά, που γυρίζει το τραγούδι, ο «Κλώστης» είναι αυτός που κλώθει και οι «Ισοκράτες» είναι αυτοί που κρατάνε τον «ίσο».

(Πηγή : Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης του πολυφωνικού τραγουδιού και των πολυφωνικών σχημάτων στις περιοχές παρέμβασης στα πλαίσια του Έργου POLYPHONIA)

Το διπλό γεφύρι στην Κάτω Λάβδανη.

✓ **Τουρισμός**

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται άνοδος του τουρισμού. Ο φυσικός πλούτος της περιοχής σε συνδυασμό με την ιστορία του τόπου και τα μνημεία αποτελεί πόλο έλξης γι αυτούς που θέλουν να ασχοληθούν με τον εναλλακτικό τουρισμό. Στην περιοχή τα τελευταία χρόνια άρχισαν να δημιουργούνται κάποια καταλύματα καθώς και αρκετά καταστήματα εστίασης.

Παρά ταύτα η περιοχή είναι αρκετά πίσω στον τουρισμό από τους γειτονικούς Δήμους Ζαγορίου και Κόνιτσας παρότι διαθέτει όλα τα στοιχεία για να ανάπτυξη ιδιαίτερα του εναλλακτικού τουρισμού.

Πρέπει να δοθεί βάση στην ανάπτυξη του αγροτουρισμού, στη δημιουργία δηλαδή καταλυμάτων όπου θα εξασφαλίζεται στον φιλοξενούμενο η διαμονή του, η διατροφή του με παραδοσιακές συνταγές σε συνδυασμό με αγροτικές ασχολίες.

✓ **Εναλλακτικός Τουρισμός**

Οι μορφές ειδικού-εναλλακτικού τουρισμού αποτελούνται από νέα και πολυσύνθετα τουριστικά προϊόντα, που χαρακτηρίζονται από δυναμική ζήτηση και ανταποκρίνονται σε ειδικά κίνητρα.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού η οποία συνδέεται με διάφορες μορφές τουριστικής δραστηριότητας στη φύση. Η ενδιαφέρουσα φύση του Πωγωνίου, σε συνδυασμό με τις ψηλές κορυφές της Νεμέρτσικας (υψ. 2207 μ.), καθιστούν την περιοχή ξεχωριστή για ορειβατικές και πεζοπορικές διαδρομές καθώς και για ποδήλατο βουνού.

Οι παλιοί χωματόδρομοι αλλά και οι ασφαλτόδρομοι που ενώνουν τα χωριά είναι ιδανικοί για ποδήλατο βουνού ενώ ο ποταμός Γόρμος προσφέρεται για canyoning.

Η ευρύτερη περιοχή αποτελεί έναν οικοτουριστικό παράδεισο που συμπληρώνεται από ορισμένες άλλες μορφές τουρισμού όπως ο περιηγητικός, ο θρησκευτικός, ο πεζοπορικός τουρισμός και ο τουρισμός υπαίθριων δραστηριοτήτων.

Το Πωγώνι με την πλούσια φύση του, τα αξιόλογα θρησκευτικά μνημεία του και των ιδιαίτερο πολιτισμό του αποτελεί ιδανικό τόπο για οικοτουρίστες ξεναγήσεις.

Η λίμνη Ζαραβίνα

✓ **Μουσεία**

Μουσείο του Ιερομάρτυρα Πατροκοσμά στο Βασιλικό

Ο Άγιος Κοσμάς πέρασε από το Βασιλικό τον Απρίλιο του 1777 για πρώτη και τον Οκτώβριο του 1778 για δεύτερη φορά. Κατά την πρώτη φορά δεν έμεινε στο χωριό για να διδάξει, την δεύτερη όμως παρέμεινε για έξι ημέρες. Στο Μουσείο σώζεται ο κορμός του δένδρου που σχετίζεται με την προφητεία του Πατροκοσμά για την απελευθέρωση του χωριού και διάφορα εκκλησιαστικά σκεύη μέσα στον προαύλιο χώρο τού εξωκκλησιού τού Άγιου, πού χτίστηκε το 1954.

Το Μουσείο του Ιερομάρτυρα Πατροκοσμά στο Βασιλικό

Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Καστάνιανης

Το Μουσείο άνοιξε με την επιμέλεια του δάσκαλου Σοπικιώτη Γεώργιου με καταγωγή από την Χαραυγή Πωγωνίου. Στο μουσείο εκτίθενται βαλσαμωμένα πτηνά, ερπετά και διάφορα θηλαστικά, όπως αλεπούδες, λύκοι, κουνάβια και ενυδρίδες. Το Μουσείο είναι εύκολα προσβάσιμο αφού βρίσκεται στην πλατεία του χωριού και εμφανή από τον επαρχιακό δρόμο σε απόσταση 30 μέτρα δίπλα του

Λαογραφικό Μουσείο Μερόπης Πωγωνίου.

Στο χωριό Κάτω Μερόπη της περιοχής Πωγωνίου του νομού Ιωαννίνων βρίσκεται η ενδιαφέρουσα λαογραφική συλλογή, που στεγάζεται στο παλιό Δημοτικό σχολείο. Η συλλογή περιλαμβάνει παλαιά αγροτικά και κτηνοτροφικά εργαλεία, είδη οικιακής χρήσης . Εκεί εκτίθεται πληροφοριακό υλικό για τον Αρχαιολογικό χώρο της άνω κοιλάδας του Γορμού, φωτογραφικό και άλλο έντυπο υλικό από την ιστορία, τη ζωή και τη δράση των Μεροπαίων, αρχειακό υλικό, εκδόσεις Μεροπαίων και λαογραφικά αντικείμενα.

Λαογραφικό Μουσείο Κεφαλόβρυσου Πωγωνίου.

Το Λαογραφικό Μουσείο Κεφαλόβρυσου που έχει δημιουργηθεί από τον Πολιτιστικό Σύλλογο Κεφαλόβρυσου, έχει στις συλλογές του ενδιαφέροντα παλιά αντικείμενα μέσα από τα οποία καταγράφονται η καθημερινή ζωή και τα ήθη και έθιμα κατά το παρελθόν. Ανάμεσά τους θα δείτε υπέροχες

γυναικείες παραδοσιακές γυναικείες φορεσιές τόσο καθημερινές όσο και νυφιάτικες με κεντήματα και στολίδια, παραδοσιακές ανδρικές φορεσιές, παλιά κοσμήματα, κεντήματα, υφαντά και διάφορα διακοσμητικά και χρηστικά αντικείμενα του σπιτιού. Επιπλέον στο μουσείο εκτίθενται παλιά αγροτικά εργαλεία, υφαντά και διάφορα αντικείμενα που χρησιμοποιούσαν στην υφαντική, παλιές φωτογραφίες με διάφορες σκηνές της καθημερινής ζωής, ρούχα του τσομπάνη και σκεύη τυροκομικής. Η έκθεση του λαογραφικού μουσείου περιλαμβάνει επίσης αναπαράσταση δωματίου (οντά) με το τζάκι να περιστοιχίζεται από δυο ντιβάνια στρωμένα με κόκκινα υφαντά.

Το Λαογραφικό Μουσείο Κεφαλόβρυσου

Ταχυδρομικό -Τηλεπικοινωνιακό Μουσείο Πωγωνιανής Πωγωνίου.

Ένα πραγματικό στολίδι για όλη την Ήπειρο, το μοναδικό ίσως στον τόπο μας, είναι το Ταχυδρομικό – Τηλεπικοινωνιακό Μουσείο στην Πωγωνιανή, συμβάλλοντας κι αυτό στο να καταστεί η ακριτική κωμόπολη πολιτιστική κοιτίδα ολόκληρου του Πωγωνίου σε συνδυασμό και με το Λαογραφικό Μουσείο. Την πρωτοβουλία για την ίδρυση του νέου Μουσείου, που στεγάζεται στο ισόγειο της οικίας Αλέξ. Αλεξόπουλου (Σαράι Ομέρ Εφέντη) στην κεντρική πλατεία της Πωγωνιανής, είχε ο ακάματος ερευνητής και

συγγραφέας Κώστας Κωστούλας ο οποίος προσέφερε και μεγάλο μέρος των αντικειμένων που εκτίθενται σ' αυτό.

Ταχυδρομικό & Τηλεπικοινωνιακό Μουσείο Πωγωνιανής

Εκκλησιαστικό Μουσείο Χρυσόραχης Πωγωνίου.

Στεγάζεται στο γυναικωνίτη της εκκλησίας της Αγίας Τριάδος που διαμορφώθηκε κατάλληλα και μετατράπηκε σε Εκκλησιαστικό Μουσείο, όπου σε ειδικές προθήκες φυλάσσονται ασφαλισμένα εκκλησιαστικά μνημεία (εικόνες, ιερά σκεύη, βιβλία κ.λ.π.).

Μουσείο ελληνοϊταλικού πολέμου Καλπακίου

Το στρατιωτικό Μουσείο πολέμου 1940 - 41 βρίσκεται στην είσοδο του Καλπακίου. Στα εκθέματά του περιλαμβάνονται μεταξύ των άλλων, πυροβόλα, φορητός οπλισμός, στολές, φωτογραφίες και άλλα αντικείμενα της εποχής. Επιπλέον, στο μουσείο υπάρχει γραφική και ηχητική αναπαράσταση των μαχών του ελληνοϊταλικού πολέμου .

Στη βόρεια πλευρά του Καλπακίου στην κορυφή του λόφου Σειλητούρα δεσπόζει το γιγαντιαίο μπρούτζινο άγαλμα του Έλληνα μαχητή του '40, έργο του γλύπτη και καθηγητή Λάζαρου Λαμέρα που ανεγέρθηκε το 1966. Στη βάση του αγάλματος έχουν εναποτεθεί οστά των νεκρών του πολέμου. Κάθε χρόνο, στην επέτειο της 28ης Οκτωβρίου, πραγματοποιούνται εκεί επίσημες

εκδηλώσεις και γίνεται εντυπωσιακή αναπαράσταση των μαχών με συμμετοχή κατοίκων και στρατιωτών.

Μουσείο ελληνοϊταλικού πολέμου

Λαογραφικό Μουσείο Πωγωνιανής.

Το Λαογραφικό Μουσείο Πωγωνίου - Δερόπολης ιδρύθηκε από τον Φιλεκπαιδευτικό Σύλλογο, Πωγωνιανής τον Αύγουστο του 1996 και στεγάζεται στο κτίριο του παλιού Μουσουλμανικού τεμένους, το οποίο διαρρυθμίστηκε, επισκευάστηκε και οργανώθηκε σύμφωνα με τις οδηγίες του Υπουργείου Πολιτισμού.

Τα εκθέματα του, που στο σύνολο τους σχεδόν προέρχονται από δωρεές, είναι αντιπροσωπευτικά της ζωής και του λαϊκού πολιτισμού του Πωγωνίου και της Δερόπολης.

Σε αυτά περιλαμβάνονται οικιακά σκεύη, υφαντά, τοπικές φορεσιές, αργαλειός, ξυλόγλυπτα, κοσμήματα, κτηνοτροφικά εργαλεία καθώς και φωτογραφίες από τα τέλη του 19ου ως τις αρχές του 20ου αιώνα.

Στόχος του μουσείου είναι η δημιουργία μιας πολιτιστικής γέφυρας πάνω από τα σύνορα και η ανάδειξη και προβολή του λαϊκού πολιτισμού των δύο γειτονικών περιοχών Πωγωνίου και Δερόπολης οι οποίες μοιράζονται μία κοινή παράδοση και ταυτότητα.

Λαογραφικό Μουσείο Πωγωνιανής.

✓ **Αρχαιολογικοί Χώροι**

- **Οι αρχαιολογικοί χώροι στις θέσεις Παλιούρια και Πλάσι Παλαιόπυργου**

Στις θέσεις Παλιούρια και Πλάσι Παλαιόπυργου ανακαλύφθηκαν δύο συνοικισμοί της πρώιμης εποχής του σιδήρου με τα νεκροταφεία τους. Βρίσκονται στη δεξιά όχθη του ποταμού Γορμού σε απόσταση 3 χλμ. από τη θέση Γκλάβα.

- **Ο αρχαιολογικός χώρος στη θέση Γκλάβα**

Το νεκροταφείο στη θέση Γκλάβα της Κάτω Μερόπης ανακαλύφθηκε το 1983 και ανασκάφηκε σταδιακά μέχρι το 1991, χωρίς ακόμα να έχει ολοκληρωθεί η έρευνα του. Ανήκει στο ευρύτερο σύνολο μιας σειράς οικισμών και νεκροταφείων τύμβων που εντοπίστηκαν σε όλο το μήκος της κοιλάδας η οποία σχηματίζεται μεταξύ του όρους Μερόπη και του βουνού Κουτσόκρανο, και διασχίζεται από τον ποταμό Γορμό.

Από τα ευρήματα των τάφων προκύπτει ότι οι οικισμοί κατοικήθηκαν από το τέλος της ύστερης εποχής του χαλκού μέχρι και τους ελληνοιστικούς χρόνους, παρουσίασαν όμως ιδιαίτερη ανάπτυξη κατά την πρώιμη εποχή του σιδήρου. Μεταξύ των ευρημάτων ξεχωρίζουν τα πήλινα και χάλκινα αγγεία, τα χρυσά

και ασημένια κοσμήματα, ενώ εκπλήσσει η πληθώρα των σιδερένιων όπλων, απαραίτητων για την άμυνα των κατοίκων, την προστασία των κοιτών και για τις ανάγκες της καθημερινής ζωής. Τα ευρήματα των ανασκαφών φυλάσσονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων.

- **Τα ερείπια της αρχαίας πόλης Ατιντάνια στα Κτίσματα**

Στην κοιλάδα του Δρίνου, στην περιοχή του Δημοτικού Διαμερίσματος Κτισμάτων και στην θέση "Μαγούλα", έχουν ανευρεθεί αρχαίοι τάφοι αγνώστου χρονολογικής τοποθέτησης. Στην περιοχή αυτή ο Ν. Hammond τοποθετεί την πόλη Ατιντάνια της αρχαίας Ηπείρου.

Οι κάτοικοι της περιοχής αναφέρονται από τον Θουκυδίδη ως σύμμαχοι των Μολοσσών, και στη συνέχεια των Ρωμαίων. Στο βορειότερο άκρο του λόφου όπου εκτείνονται τα σύγχρονα Κτίσματα και πίσω από το δημοτικό σχολείο υπάρχουν ίχνη αρχαίων θεμελίων. Στην περιοχή όπου βρίσκεται η εκκλησία του Αγίου Νικολάου υπάρχει οχυρωμένη ακρόπολη. Στη βόρεια πλευρά της ακρόπολης ανακαλύφθηκαν τα θεμέλια μεγάλου ελληνιστικού οικοδομήματος, το οποίο ακολουθεί τον τύπο των μεγάλων ελληνιστικών οικιών. Τα λείψανα του αρχαίου κάστρου και τα ερείπια των άλλων κτισμάτων βοηθούν τον επισκέπτη να προσεγγίσει τον αρχαίο πολιτισμό της περιοχής.

- **Αρχαία ακρόπολη Λαχανόκαστρο στο Ωραιόκαστρο**

Αρχαία ακρόπολη σε λόφο πάνω από τον ποταμό Γορμό κοντά στο Ωραιόκαστρο Ιωαννίνων (πρώην Λαχανόκαστρο). Η ιστορία του κάστρου μας είναι άγνωστη αλλά κάποια σωζόμενα μέρη από την οχύρωση δείχνουν ότι μάλλον χρησιμοποιήθηκε και κατά Μεσαίωνα.

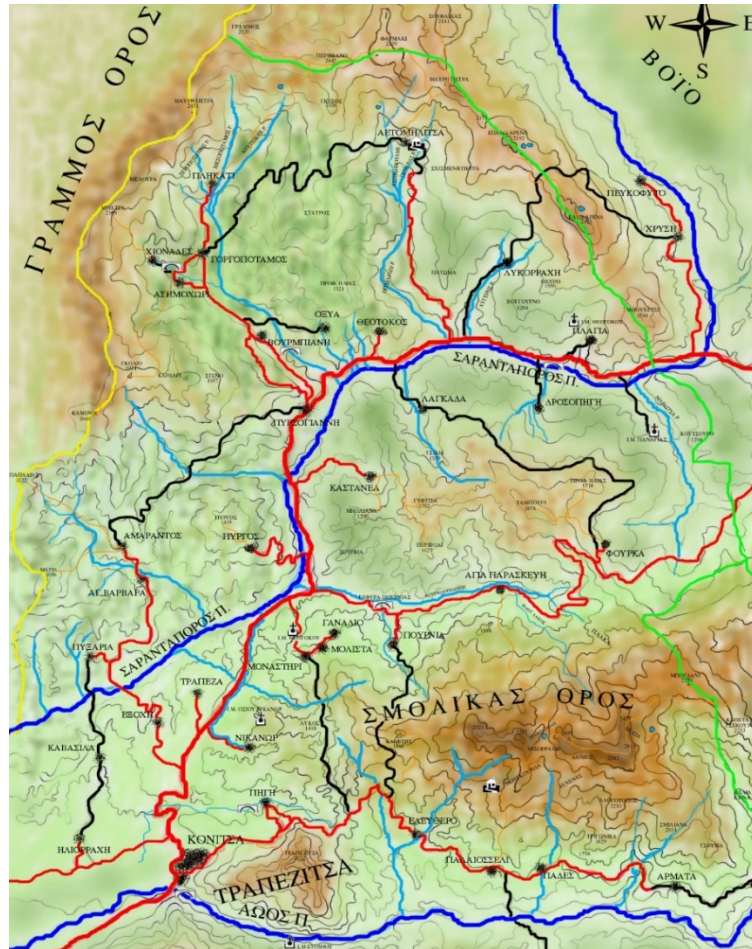
Η Αρχαία ακρόπολη Λαχανόκαστρο

2.2.2. Δήμος Κόνιτσας

✓ Παρουσίαση Περιοχής

Ο Δήμος της Κόνιτσας καταλαμβάνει το βορειότερο τμήμα του νομού Ιωαννίνων από τον Γράμμο έως την Τύμφη. Συνορεύει με της Π.Ε. Καστοριάς και Γρεβενών βορειοανατολικά, με την Αλβανία δυτικά, νότια με το Δήμο Ζαγορίου και νοτιοδυτικά με το Δήμο Πωγωνίου.

Διοικητικά ανήκει στην Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων της Περιφέρειας Ηπείρου. Συστάθηκε το 2011 από τη συνένωση των προϋπαρχόντων Δήμων Κόνιτσας, Μαστοροχωρίων και των κοινοτήτων Αετομηλίτσας, Διστράτου, Φούρκας. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο μόνιμος πληθυσμός του Δήμου Κόνιτσας ανέρχεται στους 6.362 κατοίκους.

Δήμος Κόνιτσας

✓ **Γεωμορφολογικά Χαρακτηριστικά**

Η περιοχή περικλείεται από ένα ιδιότυπο ορεινό πέταλο, που περιβάλλει την κοιλάδα του Σαραντάπορου βόρεια, την κοιλάδα του Αώου ανατολικά και το λεκανοπέδιο της Κόνιτσας. Μεγάλα ορεινά συγκροτήματα αναπτύσσονται στην περιοχή, όπως η Γκαμήλα (υψ. 2497 μ.) νότια, ο Γράμμος (υψ. 2520 μ.) με τις κορυφές του Κάμενικ (υψ. 2043 μ.), Γκόλιο (υψ. 2043 μ.), Μαύρη Πέτρα (υψ. 2431 μ.), Περήφανο (υψ. 2242 μ.), Φαρμάκι (υψ. 2139 μ.), Επάνω Αρένα (υψ. 2192 μ.) και Κάτω Αρένα (υψ. 2075 μ.) στα βόρεια. Στ' ανατολικά ορθώνεται το δεύτερο σε ύψος βουνό της Ελλάδας, ο Σμόλικας (υψ. 2637 μ.) ενώ πάνω από την πόλη της Κόνιτσας αναπτύσσεται το όρος Τραπεζίτσα (υψ. 2022 μ.).

Ο ποταμός Αώος αποτελεί το κύριο υδάτινο στοιχείο της περιοχής, που μαζί με τους τρεις μεγάλους παραπόταμους, Σαραντάπορο, Βοϊδομάτη, Γοργοπόταμο και τα πολλά ρέματα, διαμορφώνουν το ανάγλυφο του τόπου. Γεωτεκτονικά, η περιοχή της Κόνιτσας ανήκει στη ζώνη της Πίνδου, με κύρια μορφολογικά στοιχεία τις ασβεστολιθικές οροσειρές, που έχουν χαρακτηριστικά αλπικού τοπίου με αιχμηρές κορυφές, που συνήθως καλύπτονται από δάση έως το υψόμετρο των 2000 μ. και τις ταφροειδείς μικρές λεκάνες, που αποτελούνται από αργιλικά πετρώματα φλύσχη. Αυτά τ' αργιλικά πετρώματα παρασύρονται εύκολα από τα διαρρέοντα ύδατα και δημιουργούν διαβρωτικά φαινόμενα.

Το κλίμα που επικρατεί στην περιοχή είναι αυτό του ηπειρωτικού κλιματικού τύπου, με βαρείς χειμώνες και ακραίες θερμοκρασίες τον χειμώνα, δροσερά καλοκαίρια και βροχερό φθινόπωρο. Στα χαμηλότερα υψόμετρα, όπως στο λεκανοπέδιο της Κόνιτσας, το κλίμα γίνεται ηπιότερο.

Το γεφύρι της Κόνιτσας

Μεγάλες δασικές εκτάσεις, που καταλαμβάνουν το 50% του εδάφους, καλύπτουν τα βουνά της Κόνιτσας. Τα είδη που επικρατούν στα δάση της περιοχής είναι η μαύρη πεύκη, η ελάτη, η λευκόδερμη πεύκη (ρόμπολο), η

οξιά και ο κέδρος, στα μεγαλύτερα υψόμετρα ενώ στα χαμηλότερα υψόμετρα επικρατούν η πλατύφυλλη και η χνουδωτή δρυς, ο φράξος, ο γάβρος, το σφεντάμι, η ιτιά, το σκλήθρο, η οστράδα, ο πλάτανος, η λεύκα και η καστανιά. Η θαμνώδης βλάστηση περιλαμβάνει εκτάσεις με πουρνάρια, κουμαριές, κέδρους, ασφάκες, πυξάρια κ.ά..

Οι γυμνότοποι καταλαμβάνουν το 17% του εδάφους και αποτελούνται από καλλιεργήσιμες εκτάσεις, κυρίως στον κάμπο της Κόνιτσας και στα αλπικά οροπέδια, που αποτελούνται από υγρά και ξηρά λιβάδια με έντονη υποβάθμιση του εδάφους, που οφείλεται στην από αιώνες έντονη βόσκηση.

Πάνω από 1200 είδη και υποείδη χλωρίδας έχουν καταγραφεί στην περιοχή, αποδεικνύοντας την τεράστια οικολογική σημασία της. Απαντώνται σπάνια και ενδημικά είδη της Ελλάδας και της Βόρειας Πίνδου, όπως η σαξιφράγκα (*Saxifraga oppositifolia*, *Saxifraga exarata*, *Saxifraga taygeta*), η σολδανέλα της Πίνδου (*Soldanella pindicola*), το γεράνι (*Geranium aristatum*), οι καμπανούλες (*Campanula foliosa* και *Campanula hamkinsiana*), η κενταυρέα (*Centaurea pawlowskii*), τα λείρια (*Lillium albanicum*, *Lillium candidum*, *Lillium chalcedonicum*), οι βιόλες (*Viola albanica*, *Viola epirota*), ο νάρκισσος (*Narcissus poeticus*), οι ορχιδέες (*Ophrys sphegodes*, *Ophrys simia*, *Dactyloriza sambucina*) κ.ά.

Εξίσου πλούσια είναι και η πανίδα της περιοχής τόσο σε αριθμό, όσο και σε σπάνια είδη. Ορισμένα απ' αυτά είναι ο αγριόγατος (*Felis sylvestris*), το αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), η αλεπού (*Vulpes vulpes*), ο ασβός (*Meles meles*), η αρκούδα (*Ursus arctos*), το αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra balcanica*), η βίδρα (*Lutra lutra*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), ο λαγός (*Lepus capensis*), ο λύκος (*Canis lupus*), ο σκαντζόχοιρος (*Erinaceus concolor*), ο σκίουρος (*Sciurus vulgaris*), κ.ά..

Εκατόν δέκα είδη πουλιών καταγράφηκαν στην περιοχή της Κόνιτσας, πολλά από τα οποία είναι σπάνια και προστατεύονται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία, όπως ο ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*), η βουνοπαπαδίτσα (*Parus montanus*), η μαυροτσικλιτάρα (*Dryocopis martis*), ο νεροκότσυφας (*Cinclus cinclus*), ο πετρίτης (*Falco peregrinus*), ο

σταυραετός (*Hieraetus pennatus*), ο φιδαιτός (*Circaetus gallicus*), ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), και ο χρυσογέρακος (*Falco biarmicus*), κ.ά.. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αμφίβια τρίτωνας (*Triturus alpestris*) καθώς και τα επτά είδη ψαριών των ποταμών, με την πέστροφα (*Salmo trutta*) να κυριαρχεί στα παγωμένα νερά των ποταμών. Ερπετά, έντομα και εκατοντάδες πεταλούδες, συμπληρώνουν την πανίδα της περιοχής.

Η ποικιλομορφία του φυσικού χώρου και οι ανάγκες για επιβίωση δημιουργούν στα χωριά της Κόνιτσας διαφορετικά φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά από εκείνα του αστικού περιβάλλοντος της πόλης, που στηριζόταν κυρίως στο εμπόριο.

Τα χωριά της επαρχίας, με τις κοινωνικές και οικονομικές ιδιαιτερότητες, συνθέτουν διαφορετικές πολιτισμικές μικροενότητες. Οι κάτοικοι των χωριών του κάμπου εκμεταλλεύονται τις πεδινές εκτάσεις του λεκανοπεδίου της Κόνιτσας.

Τα Μαστοροχώρια, λόγω του άγονου εδάφους, περιορίζονται σε μικρές γεωργικές εκτάσεις με ξερολιθιές και ελάχιστη κτηνοτροφία. Αυτός είναι ο λόγος που οδήγησε πολλούς κατοίκους της περιοχής στην αναζήτηση κάποιας τέχνης, ως διέξοδο στον αγώνα τους για επιβίωση. Έτσι, συγκροτούνται τα μπουλούκια, με τους περίφημους μαστόρους και τεχνίτες της πέτρας. Κτίζουν εκκλησίες, τεμένη, αρχοντικά, γέφυρες, βρύσες, μεγάλα δημόσια κτίρια σ' όλη την Ελλάδα, στα Βαλκάνια αλλά και στην Αμερική, στο Κονγκό, στην Αβησσυνία, στο Σουδάν και στην Περσία. Τα μπουλούκια των μαστόρων ακολουθούν οι Χιοναδίτες ζωγράφοι και οι Τουρνοβίτες ξυλογλύπτες, που κοσμούν πολλές εκκλησίες και αρχοντικά σπίτια με περίτεχνα δημιουργήματα.

Στα ψηλά βοσκοτόπια του Γράμμου και του Σμόλικα ο ημινομαδικός τρόπος ζωής δημιουργεί έναν ιδιαίτερο πολιτισμό, που βασίζεται στην πλούσια κτηνοτροφική παράδοση του τόπου. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα οι κάτοικοι των ορεινών χωριών μετακινούνταν στα χειμαδιά της Θεσσαλίας και της Μακεδονίας.

Τα χωριά της Λάκκας Αώου είναι βλαχόφωνα, με δικά τους εθνολογικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Οι άνθρωποι ζούσαν κυρίως από την υλοτομία, τη συλλογή ρητίνης και την παραγωγή κατραμίου και λιγότερο από την κτηνοτροφία και τη δασική εκμετάλλευση, που σήμερα αποτελεί τον βασικό παράγοντα της οικονομίας της περιοχής.

Η πόλη της Κόνιτσας, γνωστή για το παζάρι της, υπήρξε πάντα το εμπορικό, οικονομικό και διοικητικό κέντρο, που συγκέντρωνε όλες τις δραστηριότητες της ευρύτερης περιοχής. Σήμερα, η βασική οικονομική δραστηριότητα των κατοίκων της σχετίζεται με τον κάμπο του λεκανοπεδίου και την παροχή τουριστικών υπηρεσιών.

(Πηγή : Μελέτη αποτύπωσης της υφιστάμενης κατάστασης του πολυφωνικού τραγουδιού και των πολυφωνικών σχημάτων στις περιοχές παρέμβασης στα πλαίσια του Έργου POLYPHONIA).

✓ **Τουρισμός**

Σε ότι αφορά ειδικότερα δε την τουριστική υποδομή στην περιοχή, το 2010 το ξενοδοχειακό δυναμικό στον Δήμο ανέρχονταν σε 18 ξενοδοχεία και 412 κλίνες εκ των οποίων τα 11 ξενοδοχεία και 284 κλίνες στη Δημοτική Κοινότητα Κόνιτσας. Η πλειοψηφία των ξενοδοχείων (64% των μονάδων και 76% των κλινών) στην Δημοτική Κοινότητα Κόνιτσας ανήκουν στην κατηγορία των τριών αστέρων ενώ στον υπόλοιπο Δήμο η πλειοψηφία των ξενοδοχείων είναι δύο αστέρων.

Κατά την τελευταία πενταετία (2005-2010), φαίνεται ότι βελτιώθηκε η ξενοδοχειακή προσφορά στην Κόνιτσα: μειώθηκαν οι ξενοδοχειακές μονάδες ενός και δύο αστέρων ενώ αυξήθηκαν οι ξενοδοχειακές μονάδες τριών κυρίως και τεσσάρων αστέρων. Αντίθετα, στον υπόλοιπο Δήμο προστέθηκε μόνο μια ξενοδοχειακή μονάδα στην Πουρνιά τεσσάρων αστέρων.

Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι υπάρχουν μόνο τρία ξενοδοχεία 4 αστέρων στον Δήμο (δύο στην Κόνιτσα και ένα στην Μόλιστα) και η απουσία ξενοδοχειακών μονάδων σε χωριά κοντά σε τουριστικούς πόρους της περιοχής, όπως η Βασιλίτσα ή τα ιαματικά λουτρά.

Εκτός των προαναφερθέντων ξενοδοχειακών μονάδων, στην περιοχή υπάρχουν 39 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων-διαμερισμάτων με συνολικά 490 κλίνες. Τα περισσότερα (19 μονάδες – 251 κλίνες) βρίσκονται στην Κόνιτσα και ακολουθεί ο Αμάραντος με 8 μονάδες και 112 κλίνες.

Το 25,7% των κλινών ανήκει στην κατηγορία των τεσσάρων κλειδιών και το 33,5% στην κατηγορία των τριών κλειδιών ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά σε επίπεδο Νομού είναι 14,4% και 38,9% υπονοώντας την καλύτερη ποιοτική σύνθεση των προσφερόμενων ενοικιαζομένων δωματίων στον Δήμο σε σχέση με τον υπόλοιπο Νομό.

Διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία όσον αφορά τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις ημεδαπών και αλλοδαπών στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου υπάρχουν μόνο για την Δημοτική Κοινότητα Κόνιτσας. Σύμφωνα με αυτά, οι ξενοδοχειακές μονάδες της Κόνιτσας εξαρτώνται σχεδόν αποκλειστικά από τον εσωτερικό τουρισμό καθώς 9 στις 10 αφίξεις και διανυκτερεύσεις πραγματοποιείται από ημεδαπούς.

Μεταξύ 2005 και 2009 οι αφίξεις των ημεδαπών κατέγραψαν αύξηση 19% ενώ των αλλοδαπών κατέγραψαν σχεδόν ίδια μείωση (19,8%). Αντίθετα, οι διανυκτερεύσεις τόσο των ημεδαπών όσο και των αλλοδαπών κατέγραψαν αύξηση της τάξης του 37,5% και 31,5% αντίστοιχα.

Αξιοσημείωτη είναι η μέση διάρκεια παραμονής στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου στην Κόνιτσα σε σχέση με το σύνολο του Νομού: στην Κόνιτσα η μέση διάρκεια παραμονής ανέρχονταν το 2009 στις 2,7 διανυκτερεύσεις ενώ σε επίπεδο Νομού ανέρχονταν σε 1,9 χωρίς ουσιαστική διαφοροποίηση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών .

Τέλος, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, η πλειοψηφία των αφίξεων των αλλοδαπών στην Κόνιτσα προέρχεται από το Ηνωμένο Βασίλειο και το Ισραήλ και ακολουθεί η Γαλλία και το Βέλγιο.

(Πηγή: Δήμος Κόνιτσας : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2015-2019. Α ` φάση στρατηγικός σχεδιασμός)

✓ **Ιστορικά – Πολιτιστικά -Αρχιτεκτονικά Μνημεία**

Η περιοχή παρέμβασης διαθέτει πλούσια και ποικίλη ιστορία, ζωντανά δείγματα λαϊκού πολιτισμού και άξια προσοχής και μεγάλης αξίας μνημεία. Στην περιοχή μελέτης έχουν εντοπιστεί 20 θέσεις με αρχαιότητες, από τις οποίες οι συμπεριλαμβάνονται στη δικαιοδοσία της ΙΒ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων. Οι 15 από εκείνες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΙΒ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων είναι ιδιαίτερης σημασίας και εντάσσονται στα όρια δύο μεγάλων κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων. Πρόκειται για την περιοχή Πωγωνίου (ΦΕΚ 305/Β'31-05-1983) και για τμήμα της κοιλάδας των ποταμών Αώου- Βοϊδομάτη (ΦΕΚ 644/Β' /30-07-1996).

Επιπρόσθετα ένας αξιοσημείωτα μεγάλος αριθμός μνημείων (συνολικά 118) εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της 8ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στο Νομό Ιωαννίνων:

α/α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ - ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ - ΘΕΣΗ	ΟΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ
1	Κοιλάδα ποταμών Αώου και Βοϊδομάτη από Κόνιτσα έως Μεσογέφυρα - Σαρανταπόρο - σύνορα Ελλάδας Αλβανίας	Δ. Κόνιτσας	
2	Αρχαίο κάστρο και τάφοι στη θέση "Παναγιά"	Δ. Κόνιτσας	Αετόπετρα
3	Ίχνη αρχαίου οικισμού και ευρήματα στη	Δ. Κόνιτσας	Ηλιόραχη

	θέση "Κάμπος-Αγία Τριάδα"		
4	Ίχνη αρχαίων οικισμών στις θέσεις "Αγ. Κωνσταντίνος" και "Αγ. Αθανάσιος"	Δ. Κόνιτσας	Καλλιθέα
5	Αρχαίος οικισμός και ευρήματα στη θέση "Μεσογέφυρα-λόφος Πανταζή"	Δ. Κόνιτσας	Μολυβδοσκεπάστο
6	Αρχαίο τείχος νότια της γέφυρας Βοιδομάτη, ίχνη αρχαίου οικισμού στη θέση "Καλύβια"	Δ. Κόνιτσας	Κλειδωνιά
7	Αρχαιολογικός χώρος Δήμου Άνω Πωγωνίου	Δ. Άνω Πωγωνίου	
8	Αρχαίο κάστρο. Ευρήματα, ίχνη αρχαίων οικισμών στις θέσεις: "Λαχανόκαστρο" και "Μετερίζια"	Δ. Άνω Πωγωνίου	Ωραιόκαστρο
9	Αρχαίοι οικισμοί και ταφικοί τύμβοι. Θέσεις	Δ. Άνω Πωγωνίου	Μερόπη

	"Αμπέλια" & "Ανεμόμυλος"		
10	Νεότερο κάστρο, ρωμαϊκός τάφος	Δ. Άνω Πωγωνίου	Βασιλικό
11	Αρχαίος οικισμός, κάστρο και νεκροταφείο	Δ. Άνω Πωγωνίου	Κ. Μερόπη
12	Αρχαίοι οικισμοί και ταφικοί τύμβοι	Δ. Άνω Πωγωνίου	Παλαιόपुरγος
13	Λίμνη Ζαραβίνας, διάφορα ευρήματα	Δ. Δελβινακίου	Λίμνη
14	Αρχαίο κάστρο και τάφοι	Δ. Δελβινακίου	Δελβινάκι
15	Ίχνη αρχαίου οικισμού	Δ. Δελβινακίου	Φαράγγι
16	Αρχαίος οικισμός και τάφοι στον Άγιο Κωνσταντίνο (Κεφαλοχώρι- Ηλιόραχη)	Δ. Μαστοροχωρίων	Κεφαλοχώρι
17	Αρχαίοι τάφοι στις θέσεις "Κορία" & "Μπάλτελα"	Δ. Μαστοροχωρίων	Πληκάτι
18	Ίχνη αρχαίου οικισμού στη θέση "Κυρ Σιάδια"	Δ. Μαστοροχωρίων	Οξυά
19	Αρχαίος τάφος στη θέση "Παναγιά"	Κ. Πωγωνιανής	Πωγωνιανή

20	Αρχαίο κάστρο	Κ. Πωγωνιανής	Σταυροσκιάδι
----	---------------	---------------	--------------

Πηγή: ΙΒ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασσικών αρχαιοτήτων- ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

α/α	ΜΝΗΜΕΙΟ	ΟΤΑ
1	Ι. Ν. Αγ. Νικολάου (Μητροπολιτικός ναός)	Δ. Κόνιτσας
2	Ι. Ν. Αγίων Αποστόλων	Δ. Κόνιτσας
3	Ι.Ν. Αγίων Κωνσταντίνου & Ελένης	Δ. Κόνιτσας
4	Ι.Ν. Προφήτη Ηλία	Δ. Κόνιτσας
5	Κάστρο μεσαιωνικό	Δ. Κόνιτσας
6	Τεκές Κεσανίδη	Δ. Κόνιτσας
7	Τεκές Κεφσερίδη	Δ. Κόνιτσας
8	Τεκές Μουρεχίδη	Δ. Κόνιτσας
9	Ι.Ν. Αγ. Νικολάου	Δ. Κόνιτσας
10	Ι.Ν. Κόκκινης Παναγίας	Δ. Κόνιτσας
11	Τέμενος Μουσουλμανικό και Μαυσωλείο	Δ. Κόνιτσας
12	Οικία Χάμκως	Δ. Κόνιτσας
13	Οικία Χουσεΐν Σίσκου (πρώην γυμνάσιο)	Δ. Κόνιτσας
14	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου (εξωκλήσι)	Δ. Κόνιτσας
15	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου (εξωκλήσι)	Δ. Κόνιτσας
16	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου (εξωκλήσι)	Δ. Κόνιτσας
17	Ι.Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου- ασκηταριό	Δ. Κόνιτσας
18	Παρεκκλήσι' στη θέση Παλιά Γορίτσα	Δ. Κόνιτσας
19	Ι.Ν. Αγίου Αθανασίου στο Λιατοβούνι	Δ. Κόνιτσας

20	Ι. Μονή Αγ. Νικολάου Καλόβρυσης	Δ. Κόνιτσας
21	Ι.Ν. Αγ. Αποστόλων	Δ. Κόνιτσας
22	Ι.Ν. Αγ. Δημητρίου	Δ. Κόνιτσας
23	Ι.Ν. Αγ. Σώζωντος	Δ. Κόνιτσας
24	Ι.Ν.Κοίμησης Θεοτόκου (Ζωοδόχος Πηγή)	Δ. Κόνιτσας
25	Ι.Μ. Παναγίας Μολυβδοσκεπάστου (Κοίμηση Θεοτόκου)	Δ. Κόνιτσας
26	Ι.Ν. Αγίας Τριάδας	Δ. Κόνιτσας
27	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Κόνιτσας
28	Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου	Δ. Κόνιτσας
29	Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη	Δ. Κόνιτσας
30	Ι.Ν. Αγίου Χριστοφόρου	Δ. Κόνιτσας
31	Ι.Ν. Ταξιάρχων	Δ. Κόνιτσας
32	Ι.Ν. Κοίμησης Θεοτόκου	Δ. Κόνιτσας
33	Ι.Ν. Ευαγγελισμού Θεοτόκου	Δ. Κόνιτσας
34	Άγιος Παντελεήμων (παρεκκλήσι)	Δ. Μαστοροχωρίων
35	Άγιος Χαράλαμπος (παρεκκλήσι)	Δ. Μαστοροχωρίων
36	Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου	Δ. Μαστοροχωρίων
37	Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη Προδρόμου	Δ. Μαστοροχωρίων
38	Ι.Ν. Αγίων Αποστόλων	Δ. Μαστοροχωρίων
39	Ι.Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Μαστοροχωρίων
40	Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη Προδρόμου	Δ. Μαστοροχωρίων
41	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Δ. Μαστοροχωρίων
42	Ι.Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Μαστοροχωρίων

43	Εικόνισμα στο Μεσοχώρι	Δ. Μαστοροχωρίων
44	Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου	Δ. Μαστοροχωρίων
45	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Δ. Μαστοροχωρίων
46	Ι.Ν. Αγίων Απόστόλων	Δ. Μαστοροχωρίων
47	Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου (παρεκκλήσι)	Δ. Μαστοροχωρίων
48	Ι.Ν. Ταξιάρχων	Δ. Μαστοροχωρίων
49	Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου	Δ. Μαστοροχωρίων
50	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Δ. Μαστοροχωρίων
51	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Δ. Μαστοροχωρίων
52	Ι. Μ. Θεοτόκου (μόνο το καθολικό)	Δ. Μαστοροχωρίων
53	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Μαστοροχωρίων
54	Ι.Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Μαστοροχωρίων
55	Παρεκκλήσιο Θεοτόκου	Δ. Μαστοροχωρίων
56	Ι.Μ.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Μαστοροχωρίων
57	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Μαστοροχωρίων
58	Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου	Δ. Μαστοροχωρίων
59	Ι.Ν. Αγίου Μηνά	Δ. Μαστοροχωρίων
60	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Δ. Μαστοροχωρίων
61	Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής	Δ. Μαστοροχωρίων
62	Ι.Ν. Αγίας Τριάδας	Δ. Μαστοροχωρίων
63	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Μαστοροχωρίων
64	Ι.Ν. Προφήτη Ηλία	Δ. Μαστοροχωρίων
65	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Μαστοροχωρίων

66	Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου	Δ. Μαστοροχωρίων
67	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Δ. Μαστοροχωρίων
68	Ι.Ν. Αγίου Σπυρίδωνος	Δ. Μαστοροχωρίων
69	Ι.Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Μαστοροχωρίων
70	Ιερός Ναός (ενοριακός)	Κ. Αετομηλίτσας
71	Ι.Ν. Παναγίας (Μονή Κλαδόρμης)	Κ. Φούρκας
72	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου (ενοριακός)	Κ. Φούρκας
73	Ερείπια Μονής	Δ. Άνω Πωγωνίου
74	Ερείπια ναυδρίου	Δ. Άνω Πωγωνίου
75	Ασκηταριό "Αγιοί"	Δ. Δελβινακίου
76	Ι.Ν. Αγ. Αθανασίου	Δ. Άνω Πωγωνίου
77	Ι.Ν. Κοίμησης Θεοτόκου	Δ. Άνω Πωγωνίου
78	Ι.Ν. Αγίων Αναργύρων	Δ. Άνω Πωγωνίου
79	Ι.Ν. Ευαγγελισμού Θεοτόκου	Δ. Άνω Πωγωνίου
80	Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου	Δ. Άνω Πωγωνίου
81	Ι. Μ. Αγ. Ιωάννου Προδρόμου	Δ. Άνω Πωγωνίου
82	Ι.Ν. Γενεσίου Θεοτόκου	Δ. Άνω Πωγωνίου
83	Ι.Ν. Αγίας Παρασκευής	Δ. Άνω Πωγωνίου
84	Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου	Δ. Άνω Πωγωνίου
85	Ι.Ν. Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης	Δ. Άνω Πωγωνίου
86	Ι.Ν. Αγίων Αναργύρων	Δ. Άνω Πωγωνίου
87	Ι.Ν. Υπαπαντής	Δ. Άνω Πωγωνίου
88	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Άνω Πωγωνίου
89	Ι.Ν. Αγίου Δημητρίου	Δ. Άνω Πωγωνίου
90	Ι.Ν. Αγίας Τριάδας	Δ. Άνω Πωγωνίου

91	Ι.Μ.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Άνω Πωγωνίου
92	Ι.Μ. Παναγιάς	Δ. Άνω Πωγωνίου
93	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Άνω Πωγωνίου
94	Ι.Ν. Εισοδίων Θεοτόκου	Δ. Άνω Πωγωνίου
95	Ι.Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Άνω Πωγωνίου
96	Ι.Ν. Γενέθλιου Θεοτόκου	Δ. Άνω Πωγωνίου
97	Κάστρο	Δ. Άνω Πωγωνίου
98	Ερείπια Μονής (Παλιομονάστηρο)	Δ. Άνω Πωγωνίου
99	Ναός	Δ. Άνω Πωγωνίου
100	Αγ. Νικόλαος (ενοριακός)	Δ. Δελβινακίου
101	Ι.Μ. Γενεσίου Θεοτόκου Γιουρχάν	Δ. Δελβινακίου
102	Ι. Μονή Αβελ (Ζωοδόχος Πηγή)	Δ. Δελβινακίου
103	Ι. Ν. Ευαγγελίστριας	Δ. Δελβινακίου
104	Ι.Ν.Αγίου Αθανασίου	Δ. Δελβινακίου
105	Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη	Δ. Δελβινακίου
106	Ι.Ν. Αγίων Θεοδώρων	Δ. Δελβινακίου
107	Ι.Ν.Κοιμήσεως Θεοτόκου	Δ. Δελβινακίου
108	Ι.Ν. Ταξιάρχων	Δ. Δελβινακίου
109	Ι.Μ. Αγίου Αλεξάνδρου	Δ. Δελβινακίου
110	Ασκηταριό	Δ. Δελβινακίου
111	Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη (στο νεκροταφείο)	Κ. Πωγωνιανής
112	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Κ. Πωγωνιανής
113	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Κ. Πωγωνιανής
114	Ερείπια στη θέση 'Παναγιά'	Κ. Πωγωνιανής
115	Ι.Ν. Αγίου Ιωάννη 'Βερτζίνας'	Κ. Πωγωνιανής
116	Ι.Ν. Αγίου Νικολάου	Κ. Πωγωνιανής

117	Τζαμί	Κ. Πωγωνιανής
118	Ι.Ν. Εισοδίων Θεοτόκου	Κ. Πωγωνιανής

Πηγή: 8η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων - ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

- ✓ **Μουσεία Κόνιτσας**
- ✓ **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στο Μπουραζάνι**

Στο Μουσείο μπορείτε να δείτε σε φωτογραφική απεικόνιση όλα τα είδη των φυτών, όλα τα Ορχιοειδή, τις πεταλούδες, τα Ερπετά, τα Αμφίβια, τις Λιμπελούλες και τα Ορθόπτερα της περιοχής «Μπουραζάνι». Επίσης θα παρατηρήσετε όλα τα είδη των ψαριών που υπάρχουν στον ποταμό Αώο. Η χλωρίδα της περιοχής χαρακτηρίζεται από ένα εξαιρετικά μεγάλο πλούτο σε ορχιοειδή, που αντιστοιχούν στο 15% (51 φυτικά taxa της Οικογένειας Orchidaceae) του συνολικού αριθμού ειδών χλωρίδας της περιοχής. Πρόκειται, από όσο είναι γνωστό, για το μεγαλύτερο αριθμό ορχιοειδών που έχουν καταγραφεί μέχρι τώρα σε μια σχετικά μικρή περιοχή. Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις και δραστηριότητες στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και στο Περιβαλλοντικό Πάρκο 'Μπουραζάνι' συμβάλουν στην έγκυρη γνώση και στην διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης.

- ✓ **Εθνολογικό Μουσείο Ηπειρωτών Μαστόρων**

Το πέτρινο κτίριο του παλαιού σχολείου της Πυρσόγιαννης, που χτίστηκε το 1927, ανακαινίστηκε με σκοπό να στεγάσει το Εθνολογικό Μουσείο Ηπειρωτών Μαστόρων, το οποίο και αποτελεί μια σημαντική συνεισφορά στην άγνωστη ιστορία των Ηπειρωτών μαστόρων της πέτρας. Το Μουσείο φιλοξενεί πάνω από 2500 φωτογραφίες, σχέδια, αποτυπώσεις, χαρτογραφήσεις, καθώς και σπάνιο υλικό που αφορά τη μυστική γλώσσα των Μαστόρων, τα λεγόμενα «Κουδαρίτικα», τα δρομολόγια, τα εργαλεία, τα συμφωνητικά και τις κατασκευές των μαστόρων της πέτρας.

Το υλικό που εκτίθεται στο Μουσείο Μαστόρων της Πέτρας της Πυρσόγιαννης αποτελεί μια συστηματική καταγραφή της τοπικής αρχιτεκτονικής, των υλικών κάθε περιοχής και των αισθητικών ρευμάτων των τριών τελευταίων αιώνων στα Βαλκάνια.

✓ **Λαογραφικό - Ιστορικό Μουσείο**

Το Λαογραφικό-Ιστορικό Μουσείο βρίσκεται στο Κεφαλοχώρι και στεγάζεται στην κατοικία του Παπά-Θωμά Φασούλη, η οποία παραχωρήθηκε από τον γιό του Δημήτριο Θ. Φασούλη γι' αυτό το σκοπό. Η μουσειακή συλλογή, την οποία ο δραστήριος, Δημήτρης Θ. Φασούλης, έχη συλλέξει με αγάπη και μεράκι, περιλαμβάνει πάρα πολλά εργαλεία και αντικείμενα, καθώς και φωτογραφίες του παρελθόντος, που αποτελούν μάρτυρες μιας εποχής αλλοτινής που χάνεται σιγά σιγά μάρτυρες της καθημερινής ζωής και της εργασίας των κατοίκων των Μαστοροχωρίων, των πολέμων και των δυσκολιών αλλά και της χαράς και των πανηγυριών της περιοχής των Μαστοροχωρίων.

✓ **Λαογραφικό Μουσείο της Αγίας Παρασκευής**

Το Λαογραφικό Μουσείο της Αγίας Παρασκευής διαθέτει πάνω από 500 εκθέματα του λαϊκού μας πολιτισμού και εκτίθενται σε ένα υπέροχο διατηρητέο κτήριο στην πλατεία του χωριού. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν διοικητήριο του τοπικού μπέη. Μετά την απελευθέρωση (1913) μετατράπηκε σε Σχολείο μέχρι το 1952. Το 2010 έγινε Λαογραφικό Μουσείο και στεγάζει θησαυρούς του λαϊκού πολιτισμού.

✓ **Λαογραφικό Μουσείο Αμαράντου**

Το λαογραφικό μουσείο του χωριού δημιουργήθηκε μετά από πρωτοβουλία του προέδρου του Πολιτιστικού Συλλόγου Αμαράντου κ. Παναγιώτη Ζακόπουλου ο οποίος έχει αναλάβει και τη φροντίδα του, ενώ στη δημιουργία του βοήθησαν και όλοι οι χωριανοί δίνοντας παλιά αντικείμενα που είχαν στα σπίτια τους.

✓ **Λαογραφικό Μουσείο Παλαιοσελλίου**

Το Λαογραφικό μουσείο, στεγάζεται στο χώρο του κλειστού πλέον δημοτικού σχολείου. Φιλοξενεί εκθέματα από την καθημερινή ζωή του χωριού, έκθεση παλιών φωτογραφιών καθώς και έργα καλλιτεχνών του χωριού.

✓ **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Λαογραφίας -Μάζι**

Στην είσοδο του χωριού θα συναντήσετε το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας και Λαογραφίας, που φιλοξενεί εκθέματα τα οποία ανάγονται στον 19ο και 20ο αιώνα. Στο μουσειακό χώρο διακρίνονται το τμήμα φυσικής ιστορίας, το λαογραφικό και το γεωργικό τμήμα καθώς και χώρος όπου εκτίθενται αντικείμενα οπλισμού διαφόρων εποχών.

Το Μουσείο Χιονιαδιτών Ζωγράφων

✓ **Μουσείο Χιονιαδιτών Ζωγράφων**

Το Μουσείο Χιονιαδιτών Ζωγράφων πρόκειται να στεγαστεί στο κτίριο του παλιού σχολείου των Χιονιάδων που ανακαινίζεται γι' αυτό το σκοπό. Οι συλλογές του περιλαμβάνουν έργα Χιονιαδιτών ζωγράφων και αγιογράφων όπως φορητές εικόνες σε ξύλο και πανί, σχέδια και ανθίβολα, ζωγραφιστές και σκαλιστές κασέλες κ.ά.

Επίσης περιλαμβάνει σύνεργα της εργασίας τους, πρότυπα σημειωματάρια, συμφωνητικά, φωτογραφίες και άλλα ντοκουμέντα για τη ζωή και την τέχνη τους. Το Μουσείο έχει στη διάθεσή του σημαντικά αρχεία που θα αξιοποιήσει με σκοπό την ανάδειξη της τέχνης των Χιονιαδιτών ζωγράφων.

Στόχος του είναι η διερεύνηση κάθε είδους λαϊκής καλλιτεχνικής δημιουργίας τους σε συνδυασμό και με το έργο των Χιονιαδιτών ξυλουργών-ξυλογλυπτών, με το οποίο συνδέονται άμεσα, έτσι ώστε να καταστεί σημείο αναφοράς και έρευνας του πλούσιου έργου των Χιονιαδιτών ζωγράφων.

✓ **Φωτογραφική έκθεση**

Η φωτογραφική έκθεση των μνημείων της Κόνιτσας και της ευρύτερης περιοχής στεγάζεται σε αναστηλωμένο παραδοσιακό κτίριο, στη νοτιοανατολική γωνιά της πόλης, κοντά στο πέτρινο γεφύρι του Αώου και δίπλα από το Τζαμί Σουλείμάν.

Σύμφωνα με την κτητορική επιγραφή σε αραβικό αλφάβητο, που είναι εντοιχισμένη αριστερά της εισόδου του ορόφου, το κτήριο οικοδομήθηκε το 1869-70 (έτος Εγίρας 1286) για να λειτουργήσει ως ιεροδιδασκαλείο. Μετά την απελευθέρωση, το 1913 και για πολλά χρόνια το κτήριο λειτουργούσε ως Νηπιαγωγείο. Σήμερα φιλοξενεί τη φωτογραφική έκθεση της ιστορικής πορείας της Κόνιτσας και αποτελεί χώρο υποδοχής του Υπουργείου Πολιτισμού και προβολής των μνημείων και αρχαιοτήτων της πόλης και της ευρύτερης περιοχής.

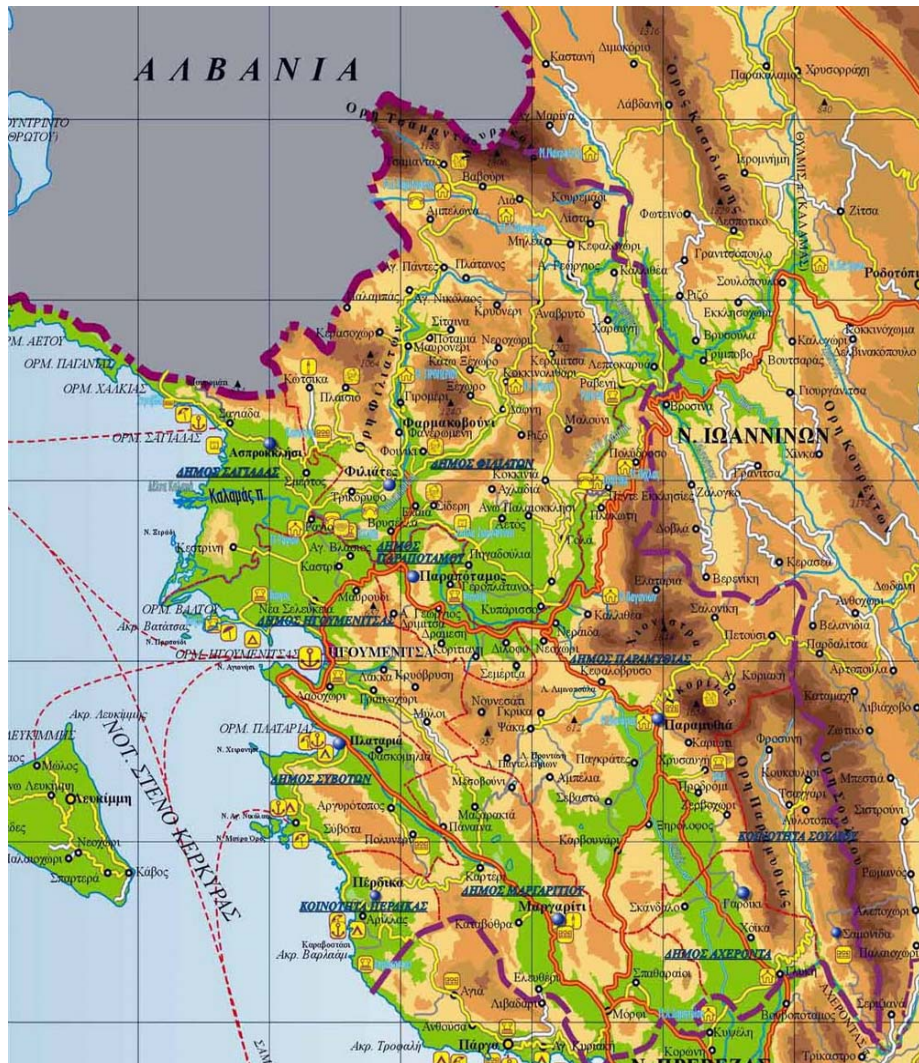
Μέσα από έγχρωμες φωτογραφίες καλύπτεται μια πολύ μεγάλη χρονική περίοδος της ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή, από το 15.000 π.Χ. μέχρι τα τέλη του 19ου αιώνα μ.Χ.

Η φωτογραφική έκθεση των μνημείων της Κόνιτσας

2.3. Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας

Στο βορειοδυτικό τμήμα της Ηπείρου βρίσκεται η Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας που εντυπωσιάζει τους επισκέπτες της με τα επιβλητικά βουνά , τις εύφορες πεδινές εκτάσεις της, τους υγρότοπους με την πλούσια χλωρίδα και πανίδα, τις ειδυλλιακές ακρογιαλίες και τις εκτεταμένες αμμουδερές παραλίες.

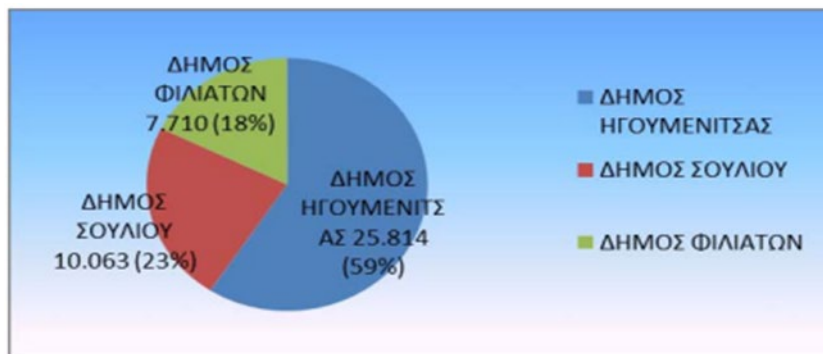

Περιφερική Ενότητα Θεσπρωτίας

✓ Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά – Περιβάλλον

Η Περιφερική Ενότητα Θεσπρωτίας είναι μια από τους 4 Περιφερειακές Ενότητες της Ηπείρου, και βρίσκεται στο Β.Δ. τμήμα της. Συνορεύει προς τα βόρεια με την Αλβανία, με την Π.Ε. Ιωαννίνων στα ανατολικά και προς τα νότια με την Περιφερειακή Ενότητα Πρέβεζας. Από δυτικά βρέχεται από το Ιόνιο πέλαγος. Η έκτασή της είναι 1515 τ.χλμ. και ο πληθυσμός της φτάνει τους 43.587 κατοίκους (απογραφή 2011).

Πινάκας 4 : Πληθυσμιακά στοιχεία Δήμων Θεσπρωτίας

Αποτελείται από τους δήμους Ηγουμενίτσας Φιλιατών και Σουλίου. Το μεγαλύτερο μέρος της Π.Ε. είναι ορεινό. Στη Δ. πλευρά του υπάρχουν τα όρη Φιλιατών υψ. 1064 μ., και τα όρη της Πάργας υψ.927 μ. . Στα σύνορα με την Αλβανία δεσπόζουν τα όρη Τσαμαντά, ενώ στη μεριά προς το νομό Ιωαννίνων βρίσκουμε τη συνέχεια των ορέων Τσαμαντά με την Μουργκάνα υψ.1806 και της Παραμυθιάς, που αποτελούν προέκταση των θρυλικών Σουλιώτικων βουνών με τις κορυφές Γκορίλα υψ 1658μ. και Χιονίστρα υψ 1644μ., Όσο πλησιάζουμε τη θάλασσα, όμως, απαντώνται πολλές πεδιάδες, όπως τις πεδιάδες του Καλαμά, της Παραμυθιάς, του Αχέροντα και του Μαργαριτίου.

Ο σπουδαιότερος ποταμός του νομού είναι ο Θύαμις (Καλαμάς) με παραπόταμους τους Λαγκαδίτσα, Καλπακιώτικο και Χάβο.

Πρωτεύουσα του νομού είναι η Ηγουμενίτσα, που είναι χτισμένη πάνω στον ομώνυμο κόλπο.

Ηγουμενίτσα

Οι περιφερειακή ενότητα είναι γεμάτη από υγροτόπους με πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Το Φαράγγι Αχέροντα, το δέλτα Καλαμά, το έλος Καλοδικείου, τα όρη Μουργκάνας, το δάσος πάνω από την πόλη, το Δρέπανο με την εκτεταμένη αμμουδιά και τη λιμνοθάλασσα, πέρασμα αποδημητικών πουλιών, τη χερσόνησο της Λυγιάς, τον αξιόλογο υγρότοπο του παλαιού δέλτα του Καλαμά καθώς και τη νησίδα Πρασούδι.

Ασφάκες, σπάρτα, λαδανιές, φτέρες, πλατάνια, ιτιές, αριές και άλλα είδη (περίπου 180) συνθέτουν τη χλωρίδα του νομού. Ανάμεσά τους πολλά σπάνια, όπως η μόλκκια η πετρώδης, η σκαβιόζα η ηπειρωτική, η σκουτελλάρια η λειμώνιος, αρκετά ενδημικά της Ελλάδας (δηλαδή είδη που φύονται μόνο στη χώρα μας), όπως τα *Cerastium brochypelatum* ssp. *pindigenum* και *Crepis hellenica* ssp. *hellenica*.

Διαθέτει επίσης πλούσια πανίδα που αποτελείται από τσακάλια, ζαρκάδια, σκαντζόχοιρους, δασοποντικούς, κουνάβι, νυχτερίδα, αλεπού, κ.α., Από αμφίβια δεινοβάτραχος, λιμνοβάτραχος, σαλαμάνδρα κ.α., και ερπετά, ποταμοχελώνα, κονάκι, οχιά, κοινή πρασινόσαυρα κ.α.

Η ορνιθοπανίδα της περιοχής είναι από τις πλουσιότερες στην Ήπειρο με σημαντικά είδη όπως: λαγγόνα, αργυροπελεκάνος, αργυροτσικνιάς, σταχτόχηνα, , πρασινοκεφαλόπαπια , πελεκάνος, φαλαρίδα.

Εξίσου σημαντική είναι και η ιχθυοπανίδα της περιοχής με είδη όπως η σαρδέλα, παπαλίνα, χέλι, ζαργάνα , αθερίνα , κέφαλος, μουξινάρι, γάστρος , λαβράκι, συναγρίδα , τσιπούρα, λυθρίνι, μурμουρί, σπάρος , γόπα, κουτσομούρα, μπαρμπούνι , γουβί, γλώσσα.

Οι Εκβολές του Καλαμά βρίσκονται στο δυτικό τμήμα του νομού έχουν έκταση 8.531τ.χλμ. και είναι ενταγμένες στο δίκτυο Natura 2000 . Το Έλος Καλοδίκι Βρίσκεται στα νότια του νομού Θεσπρωτίας και αποτελεί σημαντικό σταθμό για μεταναστευτικά πουλιά. Έχει έκταση 786τ.χλμ και είναι ενταγμένο στο δίκτυο Natura 2000. Στενά Καλαμά Βρίσκονται στα ανατολικά του νομού. Έχουν έκταση 1820 τ.χλμ. και είναι ενταγμένα στο δίκτυο Natura 2000. Τα Στενά του Αχέροντα Βρίσκονται στα νοτιοανατολικά του νομού. Έχουν έκταση 11.692 τ.χλμ. και είναι ενταγμένα στο δίκτυο Natura 2000

Σαγιάδα –Θεσπρωτίας

✓ **Τουρισμός**

Σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφερειακής Ενότητας Θεσπρωτίας για την ανάπτυξη του τουρισμού αποτελούν κυρίως το εκτεταμένο παράκτιο μέτωπό του με ελκυστικές παραλίες και καλής ποιότητας κολυμβητικά ύδατα, που αποτελούν περιοχές παραθεριστικού τουρισμού και συγκεντρώνουν σημαντικό αριθμό τουριστικών υποδομών φιλοξενίας, αλλά και άλλες περιοχές όπου εντοπίζονται ποικίλα οικοσυστήματα και σημαντικοί πολιτιστικοί πόροι.

Τα οικοσυστήματα αυτά (δάση, ποτάμια, εκβολές ποταμών, υγροβιότοποι, κλπ), διακρίνονται για την αισθητική και περιβαλλοντική τους αξία και διέπονται από διάφορα καθεστώτα προστασίας.

Επιπλέον, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι ένα στοίχημα για ολόκληρη την Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας, καθώς πέρα από την παραλιακή ζώνη, που σήμερα αποτελεί το βασικό πόλο έλξης τουριστών, εντός των ορίων της Περιφερειακής Ενότητας Θεσπρωτίας βρίσκονται περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους όπως ο ποταμός Καλαμάς με τα εντυπωσιακά φαράγγια του, τα όρη του Σουλίου και τον ορεινό όγκο της Μουργκάνας και άλλες περιοχές σπουδαίας πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς που μπορούν να αποτελέσουν ένα πλέγμα για την ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού με έμφαση στην ποιότητα.

Πέραν των ξενοδοχειακών μονάδων λειτουργεί και ένας μεγάλος αριθμός-οικογενειακών κυρίως- επιχειρήσεων με ενοικιαζόμενα δωμάτια, λειτουργούν επίσης και αρκετά κάμπινγκ (camping).

Το έλος Καλοδίκι περιοχή ενταγμένη στο δίκτυο Natura 2000

Η Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας είναι γεμάτη από υγρά τοπούς με πλούσια χλωρίδα και πανίδα: Φαράγγι Αχέροντα, δέλτα Καλαμά, έλος Καλοδικείου, όρη Μουργκάνα, Παραμυθιάς και Σουλίου.

Βυζαντινά μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, μοναστήρια, εκκλησίες, το ιστορικό Σούλι, παραδοσιακοί οικισμοί συμπληρώνουν την εικόνα του νομού.

Μεγάλο φυσικό λιμάνι με αξιόλογη τουριστική και εμπορική κίνηση είναι η πόλη της Ηγουμενίτσας που αποτελεί βασική πύλη εισόδου στην Ελλάδα από τη δυτική Ευρώπη. Επισκεφθείτε το δάσος πάνω από την πόλη, το χωριό Καστρί, το Δρέπανο μαγευτική περιοχή με εκτεταμένη αμμουδιά και λιμνοθάλασσα, πέρασμα αποδημητικών πουλιών, τη χερσόνησο της Λυγιάς, τον αξιόλογο υγρά τοπού του παλαιού δέλτα του Καλαμά καθώς και τη νησίδα Πρασούδι. Μπορείτε να κολυμπήσετε στο Δρέπανο, στο Μακρυγιάλι και στο Πρασούδι.

Αξιόλογη τουριστική κίνηση έχει και ο γραφικός παραθαλάσσιος οικισμός του Αρίλλα. Στο γεωργικό χωριό Γαρδίκι μπορείτε να επισκεφθείτε την Ακρόπολη του Αγίου Δονάτου και το Ταφικό Ηρώο ελληνιστικής περιόδου στη θέση Μάρμαρα.

Δίπλα στις όχθες του ποταμού Αχέροντα, τα τρεχούμενα νερά και τα υπεραιώνobia δέντρα της περιοχής Γλυκή θα σας εντυπωσιάσουν. Επισκεφθείτε τη γέφυρα του ποταμού Αχέροντα, τις πηγές του Αχέροντα καθώς και τα στενά του, καθώς και τη Σκάλα της Τζαβέλαινας.

Όμορφη αμμουδερή παραλία έχει και το Καραβοστάσι που είναι παραθεριστικός οικισμός. Μπορείτε να επισκεφθείτε το αρδευτικό φράγμα του Καλαμά και το πέτρινο γεφύρι της Γκουμάνης στο χωριό Κεστρίνι καθώς και το καλντερίμι του Λαγκάρι στο ορεινό χωριό Κοκκινολιθάρι, τους νερόμυλους στο χωριό Δάφνη, το χωριό Βαβούρι κοντά στη Λια, τη λίμνη με τα νούφαρα κοντά στο εύφορο χωριό Μαργαρίτι, την βρύση Μπανού, το μικρό φαράγγι κοντά στο χωριό Σπαθαραιοί, τον Μιναρέ κοντά στο χωριό Καταβόθρα και τον Ιππικό Όμιλο κοντά στο χωριό Μεσοβούνι.

Η Μονή Γηρομερίου

✓ Πολιτισμός

Η Περιφερειακή Ενότητα Θεσπρωτίας έχει πλούσια πολιτιστική παράδοση αλλά και αξιόλογη σύγχρονη πολιτιστική ζωή. Στην Ηγουμενίτσα και την Παραμυθιά υπάρχουν θεατρικές ομάδες ενώ σε όλο το νομό υπάρχουν πολλοί πολιτιστικοί σύλλογοι που διατηρούν την παράδοση.

Τους καλοκαιρινούς μήνες οργανώνονται σε όλο το νόμο διάφορες εκδηλώσεις. Όπως τα Θεσπρωτικά και το φεστιβάλ πολυφωνικού τραγουδιού, συναυλίες εκθέσεις φωτογραφίας και τα παραδοσιακά πανηγύρια που συγκεντρώνουν πλήθος κόσμου και ιδιαίτερα τους ξενιτεμένους της περιοχής.

Στην πόλη της Ηγουμενίτσας υπάρχει ο Πολιτιστικός Οργανισμός Πάνθεον Πνευματικό κέντρο του Δήμου Ηγουμενίτσας με Σχολή Χορού (παραδοσιακοί χοροί, μπαλέτο, μοντέρνος χορός, ρυθμική γυμναστική, μουσική προπαιδεία) Δημοτική θεατρική σκηνή, θεατρική παιδεία, Βιβλιοθήκη, Σκακιστικό Σύλλογο.

Σημαντικό είναι το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηγουμενίτσας. Η συλλογή της Μόνιμης Έκθεσης του Αρχαιολογικού Μουσείου Ηγουμενίτσας περιλαμβάνει εκθέματα που καλύπτουν, χρονολογικά, μία ιδιαίτερα μεγάλη περίοδο ανθρώπινης παρουσίας στον θεσπρωτικό χώρο, από τη Μέση Παλαιολιθική (100.000 χρόνια πριν από σήμερα) έως τους χρόνους της οθωμανικής κυριαρχίας (19ος αι. μ.Χ.)

Το Αρχαιολογικού Μουσείου Ηγουμενίτσας

Η Αρχαία Ελέα

2.3.1. Δήμος Φιλιατών

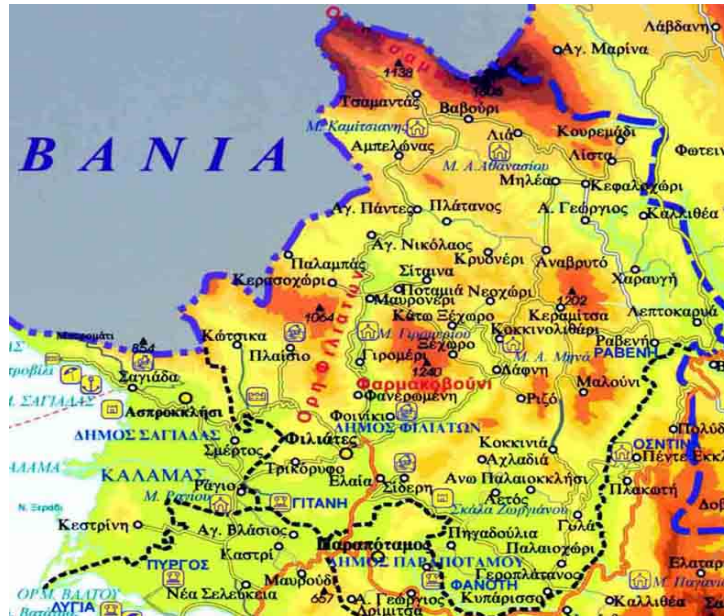
Ο Δήμος Φιλιατών βρίσκεται στο βόρεια τμήμα της Περιφερικής Ενότητας Θεσπρωτίας ανάμεσα στον ποταμό Καλαμά και το Όρος Μουργκάνας, κοντά στα Ελληνοαλβανικά σύνορα.

Αποτελείτε από τους πρώην Δήμους Φιλιατών και Σαγιάδας, και περιλαμβάνει στο δυναμικό του 41 Δημοτικά Διαμερίσματα και 16 οικισμούς, με πληθυσμό 7.710 κατοίκων και έκταση 168,6 km².

Αποτελείται από τα Δημοτικά Διαμερίσματα: Άγιοι Πάντες- Άγιος Νικόλαος- Αετός- Αμπελώνας -Αναβρυτός -Ασπροκλήσι- Αχλαδέα -Βαβούρι - Βρυσέλλα -Γαρδίκι -Γιρομέρι -Γολά -Καλλιθέα -Κάτω Ξέχωρο -Κεραμίτσα -Κερασσώρι -Κεστρίνη -Κεφαλοχώρι -Κοκκινιά -Κοκκινολιθαρίου - Κουρεμάδι -Κρυονέρι -Κυπάρισσος -Λεπτοκαρυά -Λια -Λίστα -Μαλούνι - Μηλέα -Ξέχωρο -Παλαιοκλήσι -Παλαιοχώρι -Παλαμπάς -Πηγαδούλια - Πλαίσιο -Πλάτανος -Ραβενή -Ραγίο -Ριζό -Σαγιάδα -Σίδερη -Σμέρτο - Τρικόρυφο -Τσαμαντάς -Φανερωμένη -Φοινίκι -Χαραυγή.

Η κωμόπολη των Φιλιατών είναι κτισμένη στις εκτεταμένες απολήξεις- πρόποδες του βουνού Αϊ Λιάς, πάνω σε μικρούς λόφους και μικρές πεδινές εκτάσεις, με υψόμετρο 180-230 μέτρα από την θάλασσα, περιβαλλόμενη από τεχνητό δάσος Πεύκης, κτηνοτροφικά λιβάδια και ελαιώνες, με εξαίρετο και υγιεινό μεσογειακό κλίμα.

Κατοικείται από 2.537 κατοίκους οι οποίοι ασχολούνται κυρίως με το εμπόριο, τις τέχνες, την παροχή υπηρεσιών και σε μικρότερη κλίμακα με αγροτικές εκμεταλλεύσεις, με κύριο τομέα την κτηνοτροφία.

Δήμος Φιλιατών

✓ Γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά - Περιβάλλον

Το φυσικό περιβάλλον παρουσιάζει ποικιλία με μερικώς δασοσκεπής εκτάσεις , δασικές περιοχές , παραποτάμια βλάστηση , τρεχούμενα νερά , άγονες εκτάσεις και άλλα. Όλα αυτά προσδίδουν ένα ιδιαίτερο φυσικό κάλλος.

Η χλωρίδα της περιοχής εμφανίζεται αντίστοιχα και ανάλογα με τις κλιματεδαφικές συνθήκες. Απαντώνται οι παρακάτω φυτοκοινωνικές διαπλάσεις: Ψευδαλπική χορτολιβαδική διάπλαση που καταλαμβάνει τις εκτάσεις που βρίσκονται στα μεγαλύτερα υψόμετρα υπεράνω των δασών και είναι γυμνές χορτολιβαδικές εκτάσεις στην περιοχή της Μουργκάνας και οι οποίες έχουν πλούσια γενικά χορτολιβαδική βλάστηση και αξιοποιούνται σαν βοσκότοποι.

Επικρατούν τα ψυχρόβια είδη της οικογένειας των αγρωστωδών. Φυτοκοινωνική διάπλαση των φυλλοβολούντων το χειμώνα πλατυφύλλων και αντιπροσωπεύεται από την : Φυτοκοινωνική ένωση των φυλλοβόλων Δρυών , φυτοκοινωνική ένωση φ. Πλατυφύλλων (κουμαριά , πουρνάρι , φράξος κ.α), Παραποτάμια διάπλαση (σχίνος , κουτσουπιά , δάφνη , μυρτιά, κρανία κ.α).

Σε ότι αφορά την πανίδα της περιοχής αυτή σχετίζεται άρρηκτα με τη χλωρίδα και συνίσταται από μια σειρά ζώων μικρών και μεγάλων. Από τα γνωστά ζώα κάνουν την εμφάνισή τους ο λύκος , το αγριογούρουνο , ο λαγός , το ζαρκάδι , η αλεπού , το κουνάβι , ο ακανθόχοιρος , ποντικοί , φίδια , η πέρδικα , ο τσαλαπετεινός , φάσες , τριγώνια , γεράκια , αετοί , όρνια κ.α.

Φιλιάτες

✓ Τουρισμός

Οι δυνατότητες της ευρύτερης περιοχής του Δήμου Φιλιατών λόγω του ιδιαίτερου φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος του ,να προσελκύσει τον εναλλακτικό και πολιτιστικό τουρισμό έχουν αρχίσει να διαφαίνονται από τη δημιουργία τα τελευταία χρόνια τουριστικών εγκαταστάσεων

✓ Μουσεία Φιλιατών

Λαογραφικό μουσείο Φοινικίου

Το Λαογραφικό Μουσείο Φοινικίου στεγάζεται σε διόροφο κτίσμα τεσσάρων δωματίων.

Κατασκευάσθηκε επί Τουρκοκρατίας (δύο δωμάτια με τα κατώγια τους) με σκοπό να στεγάσει τους Τούρκους φοροεισπράκτορες κατά την παραμονή τους στο χωριό. Αργότερα λειτούργησε ως κοινοτικό γραφείο και ξενώνας. Στις τέσσερις (4) αίθουσες του Μουσείου στεγάζονται κυρίως αντικείμενα οικιακής χρήσης σε τέσσερις θεματικές κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία παρουσιάζονται αντικείμενα που αφορούν αγροτικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες.

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει αντικείμενα του χώρου της κουζίνας. Η τρίτη κατηγορία απαρτίζεται από αντικείμενα του οντά, ενώ στην τέταρτη εκτίθενται κοσμήματα, εκκλησιαστικά είδη, έγγραφα, στολές και αντικείμενα οικοτεχνίας. Τα εκθέματα εντάσσονται, κυρίως, στη χρονική περίοδο 1840-1970. Σκοπός του Μουσείου είναι η συλλογή, φύλαξη και συντήρηση κάθε αντικειμένου που φανερώνει την πολιτισμική εξέλιξη του τόπου μας. Στόχος είναι η γνώση του παρελθόντος και μέσω αυτής, η κατανόηση της πολιτισμικής εξέλιξης.

Το Λαογραφικό Μουσείο Φοινικίου

Λαογραφικό μουσείο Τσαμαντά

Το Λαογραφικό Μουσείο Τσαμαντά ιδρύθηκε το 1983 από τον Τσαμαντιώτη λαογράφο Κώστα Ζούλα. Στεγάζεται στο παλιό λιθόκτιστο σχολείο του χωριού και η συλλογή περιλαμβάνει πάνω από 3000 σπάνια εκθέματα, φωτογραφικά ντοκουμέντα, είδη λαϊκής τέχνης, ξύλινες αναπαραστάσεις και άλλα αντικείμενα τα περισσότερα από τα οποία είναι προσφορά των κατοίκων του χωριού.

Το Λαογραφικό Μουσείο Τσαμαντά είναι αναγνωρισμένο και επιχορηγείται μερικώς από το υπ. πολιτισμού, συμμετείχε επίσης σε πολλές λαογρ. εκθέσεις και πολιτιστικές εκδηλώσεις, προβάλλοντας μ' αυτόν τον τρόπο την πλούσια λαϊκή μας παράδοση και κληρονομιά, ο δε ιδρυτής του Κώστας Ζούλας, για την προσφορά του αυτή, βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών.

Λαογραφικό μουσείο Τσαμαντά

Φιλιάτες

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Περιοχές, κράτη αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναγνωρίζοντας την αξία του πολιτισμικού τουρισμού, αναπτύσσουν προγράμματα για να γίνουν τα κέντρα και οι περιφέρειές τους, ελκυστικά τοπία και περιοχές κατανάλωσης υλικών και άυλων πολιτιστικών προϊόντων. Με τον τρόπο αυτό προσπαθούν να γίνουν γνωστά, ελκυστικά και ανταγωνιστικά σε παγκόσμιο επίπεδο μέρη, με ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά και προϊόντα. Παράλληλα επιχειρούν την ανάπτυξη βιώσιμων εναλλακτικών προγραμμάτων τουρισμού με πολιτιστικά πρότυπα, για την αξιοποίηση, προώθηση και διάδοση της τοπικής οικονομίας, μέσω των ευρωπαϊκών πολιτιστικών διαδρομών.

Η διαχείριση και προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς συνδέεται άμεσα με τη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς και με την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής. Βασικές αρχές που διέπουν τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι ο σεβασμός και η διατήρηση της ταυτότητας και του πολιτισμικού χαρακτήρα κάθε περιοχής, ο σεβασμός των φυσικών πόρων, η διατήρηση της ζωτικότητας των οικοσυστημάτων καθώς και η ένταξη της περιβαλλοντικής και πολιτιστικής διάστασης στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Επιπλέον, η προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς συνδέεται μέσα από τις επιδιώξεις που αφορούν στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής, με την αύξηση της απασχόλησης, της παραγωγής και των επενδύσεων, την τόνωση της οικονομίας του τόπου, την αειφόρο ανάπτυξη για καλύτερη ποιότητα ζωής.

Ο πολιτισμικός τουρισμός ως εναλλακτική μορφή του τουρισμού, ήρθε να δώσει λύση στο μαζικό πρότυπο του συμβατικού τουρισμού. Ο πολιτισμικός τουρισμός, δύναται να έχει θετικές οικονομικές επιπτώσεις, να αναπτύξει τη βιωσιμότητα, την καινοτομία, την ανταγωνιστικότητα και να προσελκύσει τον τουρισμό σε απομακρυσμένες περιοχές που δε διαθέτουν φυσικούς πόρους. Αποτελεί εναλλακτική πρόταση ακόμα και για αυτές τις χώρες ή περιοχές που μεν διαθέτουν φύση και ιστορία, αλλά δεν έχουν τους οικονομικούς πόρους συντήρησης, όπως είναι η Ελλάδα. Όμως για να αναπτυχθεί σωστά ο πολιτισμικός τουρισμός, απαιτείται καταγραφή, αξιολόγηση και ορθολογική διαχείριση των πολιτιστικών πόρων και σωστή δικτύωση και προβολή του.

Οι τοπικές κοινότητες δεν πρέπει να αποτελούν μόνο τους τουριστικούς οικοδεσπότες, αλλά να συνειδητοποιήσουν ότι διατελούν πόλο έλξης και μέρος του πολιτισμικού αγαθού. Για την επιτυχία της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω του πολιτιστικού τουρισμού απαιτείται ενεργή και συνολική συμμετοχή.

Στο σχεδιασμό προγραμμάτων πολιτιστικού τουρισμού, πρέπει να έχει η τοπική κοινότητα τον έλεγχο και να μπορεί να διανέμει και να αφομοιώνει ισάξια μέσα της τα κέρδη και τις ζημίες από την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού. Παρά τα οικονομικά οφέλη θα πρέπει να υπάρχει χριστή διαχείριση των επισκεπτών και αξιολόγηση των αναλώσιμων πολιτισμικών πόρων της κοινότητας, πάντα με βάση τη συγκεκριμένη περιοχή και το συγκεκριμένο χρόνο εφαρμογής. Αντιθέτως, η εμπορευματοποίηση και η αλόγιστη κατασπατάληση των πολιτιστικών παραδοσιακών πόρων της κοινότητας και η κατανάλωση τους από πολιτισμικούς τουρίστες, καταφέρνει να αλλοιώσει ή να εξαφανίσει την πολιτισμική της ταυτότητα.

Η διαδρομή της πολυφωνικής μουσικής, στην Ήπειρο και την Νότια Αλβανία, όπως αυτή διαμορφώθηκε από τις ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, της κάθε εποχής, αποτυπώνεται και προβάλλεται μέσω του Έργου POLYPHONIA ως ιδιαίτερο στοιχείο πολιτισμού και εν δυνάμει τουριστικός και πολιτισμικός πόρος ανάπτυξης.

Η διατήρηση της κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς συμβάλει σημαντικά στην υιοθέτηση κοινής πολιτιστικής ταυτότητας της διασυνοριακής περιοχής, ενώ η από κοινού αξιοποίησή της μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Τα παραπάνω θα συμβάλουν στην τουριστική ανάπτυξη των περιοχών παρέμβασης, συνδράμοντας με αυτόν τον τρόπο στην άρση της απομόνωσης στη διασυνοριακή περιοχή στην αύξηση του αριθμού των επισκεπτών τη διατήρηση και την αξιοποίηση της πολύτιμης κοινής πολιτιστικής κληρονομιάς.

4. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μελέτες

- Περιφέρεια Ηπείρου(2017): Στρατηγική για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση Πολιτιστική Διαδρομή στα Αρχαία Θέατρα της Ηπείρου Ιωάννινα.
- Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (2005): Αποτύπωση των επιχειρηματικών τάσεων και της τεχνολογικής ανάπτυξης στην Περιφέρεια Ηπείρου.
- Ε.Ο.Τ. Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου Β' Φάση: Προτάσεις για τη στρατηγική τουριστικής ανάπτυξης.
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας - Καλοκάρδου Ρ., Κραντονέλλης Κ.(2005) Εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κρίσιμες χωρητικότητες σε τουριστικές περιοχές της Δυτικής Ελλάδας
- ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ, ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ Α.Ε. ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ: (2015) : Εγνατία Οδός και χωρική διάρθρωση των περιοχών τουρισμού.
- Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ) Ν. Βαγιονής, Σ. Σκούλτσος. (2016) : Ο Πολιτισμικός και Θρησκευτικός Τουρισμός ως συνιστώσες του εθνικού τουριστικού προϊόντος.

Επιχειρησιακά Προγράμματα

- Περιφέρεια Ηπείρου(2014): Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Ηπείρου 2015-2019. Μέρος Α: Στρατηγικός σχεδιασμός.
- Περιφέρεια Ηπείρου(2014): Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Ηπείρου- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ηπείρου 2014-2020.
- Δήμος Ιωαννιτών: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2016-2019
- Δήμος Κόνιτσας : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2015-2019. Α ` φάση στρατηγικός σχεδιασμός.
- Δήμος Πωγωνίου: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2012-2014. Α ` φάση στρατηγικός σχεδιασμός.

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Αποστολόπουλος Κ. & Σδράλη Δ.(2009) : Εναλλακτικός και Ήπιος τουρισμός Υπαίθρου, Ελληνοεκδοτική. Αθήνα.

- Αλέξης Χατζιδάκης (2015) Τάσεις της τουριστικής κίνησης 2008-2015 ΕΟΤ.
- Βρύζας Κ. (1997): Παγκόσμια Επικοινωνία και Πολιτιστικές Ταυτότητες, εκδ. Gutenberg, Αθήνα
- Βερνίκος Ν, Δασκαλοπούλου Σ, Μπαντιμαρούδης Φ, κ.ά. (2005) Πολιτιστικές βιομηχανίες- Διαδικασίες, υπηρεσίες, αγαθά. Εκδ Κριτική,
- Δέφνερ Α.(1999) Πολιτιστικός τουρισμός και δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου: η επίδραση στις λειτουργίες των πόλεων στο Οικονόμου Δ., Πετράκος Γ. επιμ. (1999), Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων Διεπιστημονικές προσεγγίσεις αστικής ανάλυσης και πολιτικής (σελ.117-147), Βόλος , Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας-Gutenberg
- Ηγουμενάκης Νίκος Γ. (2007) Τουριστική οικονομία. Αθήνα
- Ηγουμενάκης, Νίκος Γ (2000).Τουρισμός και Ανάπτυξη, εκδόσεις Interbooks, Αθήνα.
- Κατή Β., Παπαιωάννου Χ., Τζιόβας Κ., Χρήστου Β.(2003). Εθνικοί Δρυμοί Πίνδου, Βίκου-Αώου Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας – Συλλογικό έργο(2001): Φύση και έργα ανθρώπων, Κόνιτσα
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π. και Γκρίμπα, Ε. (2011), Ειδικές και Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού: Ζήτηση και Προσφορά Νέων Προϊόντων Τουρισμού, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Κοκκώσης Χ., Τσάρτας, Π. (2001) Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- Κωνσταντοπούλου Χ. κ.ά. (2000): «Εμείς» και οι «άλλοι», αναφορά στις τάσεις και τα σύμβολα, ΕΚΚΕ, εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα.
- Μάτσιας Μ. Χρήστος, (1985) Πωγώνι – Δερόπολη: Ήθη – Έθιμα – Τραγούδια, Ιωάννινα
- Μπιτσάνη Ε.(2004): Πολιτισμική διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη, Διόνικος Αθήνα.
- Μέντης Κωνσταντίνος,(2007) : Πολιτιστική Διαχείριση και Πολιτιστική Πολιτική, Πανεπιστημιακές και Πολιτισμικές Εκδόσεις Μέντη.
- Μπιτσάνη Ε., (2004) Πολιτισμική Διαχείριση και περιφερειακή ανάπτυξη, σ.310, εκδ. Διόνικος, Αθήνα.

- Νιτσιάκος Β. – Αράπογλου Μ. – Καρανάτσης Κ., Νομός Ιωαννίνων, σύγχρονη πολιτισμική γεωγραφία, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Παυλογεωργάτος Γ., Κωνσταντογλου Μ. (2005): “Πολιτισμικός Τουρισμός: Η Περίπτωση της Ελλάδας”, στο: Βερνίκος Ν. κ.α. (επ.) Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, Υπηρεσίες, Αγαθά, Εκδόσεις Κριτική. Αθήνα.
- Σκούλτσος, Σ. (2014), «Η Δυναμική των Φεστιβάλ και η Συμβολή τους στον Πολιτισμό και τον Τουρισμό» Οικονομικές Εξελίξεις, Τεύχος 25, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ), Αθήνα
- Τσάρτας Πάρις (2010.)Ελληνική τουριστική ανάπτυξη χαρακτηριστικά, διερευνήσεις, προτάσεις. εκδ. Κριτική Αθήνα.
- Υπουργείο Πολιτισμού (2007) Τετράδια Πολιτισμού Τεύχος 1. Αθήνα.
- Χάρης Κοκκώσης, Πάρις Τσάρτας, Ελευθερία Γκρίμπα. (2014). Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού Συλλογικό έργο, εκδ. Κριτική, Αθήνα.
- Χρήστου Βασίλης, Παπαιωάννου Χαρητάκης, (2008) Οικοτουριστικός οδηγός Κόνιτσας Μαστοροχωρίων Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ήπειρος ΑΕ, Ιωάννινα.
- Χρήστου Βασίλης (2006). Εναλλακτικές μορφές τουρισμού EQUAL ΗΠΕΙΡΟΣ ΑΕ. Ιωάννινα.
- Χρήστου Βασίλης, (2003).Τα βουνά της Ελλάδας, εκδ. Explorer, Αθήνα.
- Χρήστου Βασίλης, Παπαιωάννου Χαρητάκης (2008). Οικο -τουριστικός οδηγός Κόνιτσας Μαστοροχορίων
- Χρήστου Βασίλης,(2005).Νομός Ιωαννίνων Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα.
- Carson L. Jenkins -Leonard J. Lickorish (2004)Μια εισαγωγή στον τουρισμό, εκδ. Κριτική Αθήνα

Περιοδικά

- Δερμιτζάκη Κ., Δοξανάκη Τ., Λιναρδάκης Μ. (2009), `Πολιτιστικός Τουρισμός και Τοπικά Μουσεία: Παράγοντες που Επηηρεάζουν τη Μεταξύ τους Σχέση`, Περιοδικό Μουσείο. Τεύχος 6. Διαθέσιμο στο <http://www.museum-studies.uoa.gr/teyxos6.pdf>, 20-12-2012.

Διαδικτυακές πηγές

- Ανδριώτης Κ, (2003): Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του. Επιθεώρηση χωρικής ανάπτυξης, σχεδιασμού και περιβάλλοντος, : http://www.uehr.panteion.gr/topos/gr/pdf/7_andriotis.pdf .
- Δημόσια, Ανοιχτά Δεδομένα Ινστιτούτου πληροφοριακών Συστημάτων <http://geodata.gov.gr/geodata>
- Ε.Ε.Τ.Α.Α. <https://www.eetaa.gr>
- ΕΛ. ΣΤΑΤ. <http://www.statistics.gr>
- Eurostat <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home> Enterprise Greece- Invest & Trade <http://www.investingreece.gov.gr/default.asp?pid=36&la=2>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Τουρισμός, Πολιτιστικός Τουρισμός 2012. http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/cultural-routes/index_en.htm ,
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Πολιτισμός, Πολιτιστική κληρονομία και Διαφορετικότητα, Πρόγραμμα Πολιτιστικών Διαδρομών http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/routes/default_en.asp .
- ΕΡΓΑΝΗ. <http://www.fle.gr/index.php>
- Ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς https://europa.eu/cultural-heritage/about_el
- Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) <http://iobe.gr/>
- Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (UNWTO), <http://www2.unwto.org/>
- Σύνδεσμος τουριστικών επιχειρήσεων: ΣΕΤΕ (2010), Ελληνικός τουρισμός 2020 – Πρόταση για το νέο αναπτυξιακό μοντέλο. Διαθέσιμο στο: <http://issuu.com/sete-ebooks/docs/sete2020> .
- Συμβούλιο της Ευρώπης – European Cultural Routes impact on SMEs' innovation, competitiveness, and clustering.: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Routes/StudyCR_en.pdf.
- Τράπεζα της Ελλάδας Ταξιδιωτικές Υπηρεσίες <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Statistics/externalsector/balance/travelling.aspx>
- World Tourism Organization Tourism Market Trends UNWTO <http://mkt.unwto.org/>